

**Budapesti Gazdasági Főiskola
Külkereskedelmi Főiskolai Kar
Nemzetközi Kommunikáció Szak
Nappali tagozat
Médiamenedzsment szakirány**

**AZ ILLEGÁLIS INTERNETES ZENELETÖLTÉS PROBLEMATIKÁJA
A VILÁGON ÉS MAGYARORSZÁGON**

Készítette: Uri-Kovács Márta

Budapest, 2006

Tartalomjegyzék

ÁBRAJEGYZÉK.....	4
AZ ILLEGÁLIS ZENELETÖLTÉS PROBLÉMÁJÁRÓL ÁLTALÁNOSAN.....	5
BEVEZETÉS.....	5
AZ INTERNET.....	5
FÁJLMEGOSZTÁS.....	7
<i>Peer-to-peerről általában.....</i>	7
Centralizáció és decentralizáció.....	8
Anonimitás, törvényesség, szerzői jogok.....	8
<i>Bittorrent.....</i>	8
<i>E-mailes fájlcsere.....</i>	9
<i>MSN Messenger, Skype és társaik.....</i>	9
ZENEIPAR.....	10
<i>A zeneipar fejlődése.....</i>	10
Hangrögzítés és hanglemez.....	10
1980-as évek és a CD.....	11
1990-es évek, ezredforduló és a hanglemezkiadás hanyatlása.....	11
A hanyatlás (vélt) okairól.....	12
A zeneipar válsága és átalakulása.....	12
A válság okai.....	13
Lehetőségek az átalakulásra.....	13
<i>Kalózkodás.....</i>	15
Kalózkivadványok típusai.....	15
Az internetes kalózkodás napjainkban.....	15
A SZERZŐI JOG.....	16
<i>A szerzői jogi oltalom.....</i>	16
<i>Nemzetközi szabályozás.....</i>	16
Berni Uniós Egyezmény.....	17
TRIPS-egyezmény.....	17
WIPO Szerzői Jogi Szerződése valamint az Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződése.....	18
Infosoc-irányelv.....	18
EU-irányelv a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről.....	19
<i>A szerzői jog fontosabb nemzetközi szervezetei zenei téren.....</i>	19
Zeneművészek Nemzetközi Szövetsége (FIM).....	19
Hangfelvétel-ipar Nemzetközi Szövetsége (IFPI).....	19
Írók és Zeneszerzők Társaságainak Nemzetközi Szövetsége (CISAC).....	20
Rögzítési és Többszörözési Mechanikai Jogokat Kezelő Társaságok Nemzetközi Irodája (BIEM).....	20
<i>Szerzői jog és szerzői művek digitális formában.....</i>	21
A szerzői jog történeti alakulása a negyedik információs forradalomig.....	21
Ami a negyedik információs forradalom után jött.....	22
Sérülő jogok.....	22
<i>Peres ügyek, avagy a zeneipar harca az illegális másolatok terjesztése ellen.....</i>	23
A Betamax döntés.....	23
Napster.....	23
RIAA vs. Grokster & StreamCast Networks.....	24
A perekből levont konklúziók a jövőre nézve.....	24
AZ ILLEGÁLIS ZENELETÖLTÉS PROBLEMATIKÁJA MAGYARORSZÁGON.....	26
BEVEZETÉS.....	26
AZ INTERNET ELTERJEDÉSE MAGYARORSZÁGON.....	26
MAGYAR ZENEPIACI HELYZET.....	27
<i>Recesszió és másolás.....</i>	27
<i>Az Internet szolgáltatotta lehetőségek.....</i>	28
Illegális weboldalak.....	28
Fájlmegosztók.....	28
Zeneboltok.....	28
SZABÁLYOZÁS MAGYARORSZÁGON.....	29
<i>Magyarország és a nemzetközi szabályozás.....</i>	29
<i>Pár szó a szabad felhasználásról.....</i>	29
<i>A szerzői jogi törvény és az Internet.....</i>	30
Zeneművek internetes felhasználása.....	31
Fájlcsere és a szerzői jogi törvény.....	32
Számítógépre másolás.....	32
Feltöltés vs. Letöltés.....	33

Szerzői jog és az internetszolgáltatók felelőssége.....	34
Értesítési-eltávolítási eljárás.....	35
<i>Szerzői jogokat védő szervezetek a zenei életben.....</i>	<i>36</i>
Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület	36
Magyar Hanglezkiadó Szövetsége (MAHASZ).....	36
Audiovizuális Művek Szerzői Jogait Védő Közcélú Alapítvány (ASVA).....	37
Előadóművészi Jogvédő Iroda (EJI).....	37
Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület (MIE).....	37
Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület (MszJF).....	38
Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH).....	38
ProArt Szövetség a Szerzői Jogokért.....	38
VÉDEKEZÉSI ÉS MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK AZ ILLEGÁLIS ZENELETÖLTÉSEKSEL KAPCSOLATBAN.....	39
JOGI VÉDELEM ÉS ESZKÖZEI.....	39
TECHNIKAI VÉDELEM ÉS ESZKÖZEI.....	42
<i>DRM, avagy a digitális jogkezelés.....</i>	<i>42</i>
<i>Technikai eszközök.....</i>	<i>42</i>
KÉRDŐÍVES KUTATÁS AZ ILLEGÁLIS ZENELETÖLTÉS PROBLEMATIKÁJÁRÓL.....	47
A KUTATÁS CÉLJA.....	47
AZ ADATGYŰJTÉS MÓDSZERTANA.....	47
A KÉRDŐÍVEK KIÉRTÉKELÉSE.....	48
<i>Demográfiai adatok.....</i>	<i>48</i>
<i>Internetezési szokások.....</i>	<i>49</i>
<i>Zene beszerzési szokások.....</i>	<i>50</i>
<i>Zeneletöltés.....</i>	<i>52</i>
MELLÉKLETEK.....	58
1.MELLÉKLET: AZ ILLEGÁLIS ZENELETÖLTÉS PROBLEMATIKÁJA C. KÉRDŐÍV.....	58
2.MELLÉKLET: KÉRDŐÍV- ÖSSZESÍTŐ TÁBLÁZAT.....	60
BIBLIOGRÁFIA.....	64

ÁBRAJEGYZÉK

1. ÁBRA.....	48
2. ÁBRA.....	49
3. ÁBRA.....	50
4. ÁBRA.....	50
5. ÁBRA.....	51
6. ÁBRA.....	52
7. ÁBRA.....	52
8. ÁBRA.....	53
9. ÁBRA.....	54
10. ÁBRA.....	55
11. ÁBRA.....	55
12. ÁBRA.....	56
13. ÁBRA.....	57

AZ ILLEGÁLIS ZENELETÖLTÉS PROBLÉMÁJÁRÓL ÁLTALÁNOSAN

Bevezetés

A zene réges-rég óta az emberek mindennapjainak részét képezi, és az évszázadok, sőt évezredek folyamán ugyanolyan elképesztő fejlődésen ment keresztül, mint életünk oly sok más területe a folyamatos technológiai fejlődésnek köszönhetően. Azt is fontos a zenével kapcsolatban megemlíteni, hogy az az emberi kultúrák szerves részét képezi, felbecsülhetetlen értéket képezve az újabb és újabb generációk számára is.

A zene történetében nagy szerep jut a különféle hanghordozók és -lejátszók megjelenésének is, melyek lehetővé tették, hogy a szerzők művei egyre szélesebb közönséghez juthassanak el. Ugyanakkor a fejlődés magával hozta a szerzői jogok kérdését is, hiszen amint lehetőség nyílt a hanghordozók másolására, megjelentek az illegális másolatok is, melyek terjesztése nyilvánvalóan sértette a művek alkotóinak jogait, anyagi károkat okozva nekik, valamint a hanghordozók kiadóinak is.

A helyzetet csak súlyosbította a 20. század utolsó évtizedeiben a számítógépek majd az Internet tömeges elterjedése. A különböző fájlcsere megoldások létrejöttével rohamosan nő az Interneten illegálisan terjedő zenei fájlok száma, dollármilliárdos károkat okozva a zeneipar szereplőinek.

E körülmények lassan oda vezettek, hogy lassan megkérdőjeleződött a zeneipar jövője. A szerzők és kiadóvállalatok elkeseredett harcba kezdtek az illegális másolatok visszaszorítása érdekében, de ehhez jelen állás szerint úgy néz ki, nem rendelkeznek igazán hatékony eszközökkel sem technológiai, sem jogi téren.

Az illegális internetes zeneletöltés többértű probléma. Ered egyrészt a technikai fejlődésből, az Internet és a fájlmegosztás népszerűsödéséből, másrészt abból, hogy a hanghordozók árai magasak, valamint abból, hogy a jogalkotók láthatóan képtelenek lépést tartani az Internet fejlődésével, ráadásul úgy, hogy hatékony szabályozást találjanak a problémára.

Ahhoz, hogy teljes képet kapjunk a problémáról, a különböző szegmensek ismeretére van szükség. Majd ezek ismeretében sorra vehetjük a probléma megoldására tett kísérleteket.

Az Internet

Az Internet¹ a világszerte, nyilvánosan elérhető hálózata az egymással összekapcsolt számítógép-hálózatoknak, melyek csomagkapcsolás útján továbbítanak adatokat. Ez a „hálózatok hálózata”, mely kisebb országos, egyetemi, kormányzati és üzleti célú hálózatokból áll, számos információt és szolgáltatást kínálva, mint például elektronikus levelezés, fájlmegosztás, online kommunikáció, illetve a Weboldalak és a World Wide Web egyéb dokumentumainak használata.

---

¹ http://hu.wikipedia.org/wiki/Internet#Az_internet_l.C3.A9trehoz.C3.A1sa
<http://en.wikipedia.org/wiki/Internet>

Az Internet története egészen a 60-as évek Amerikájáig nyúlik vissza. Felmerült az igény egy kevésbé sebezhető számítógép-hálózat kialakítására, mely túlélhet egy esetleges atomtámadást is. A hálózat kifejlesztése tehát kezdetben katonai célokat szolgált. Megalapították a Defence Advanced Research Project Agency-t a kutatások finanszírozására, majd 1969-ben eredményképpen megszületett az ARPANET², egy csomagkapcsolt hálózati kommunikációs rendszer. Ezt a katonai felhasználáson kívül egyes egyetemek, katonai bázisok és kormányzati laboratóriumok kutatói is használták.

Az első e-mail program 1972-ben született meg, az „Internet” kifejezés pedig egy 1974-es tanulmányban szerepelt először. 1983-ban létrejött is jött az Internetnek a mai fogalmainknak megfelelő formája, miután az ARPANET-ről leválasztották a katonai szegmenst. E szegmens MILNET³ néven folytatta tovább működését.

Hamarosan azonban rájöttek, hogy a hálózat kulcsfontosságú szerepet játszhat a tudományos kutatásban. A hálózat bővítésében nagy szerepet vállalt a National Science Foundation, melynek számítógép-központját 1985-86 között építették ki, és a kialakult hálózatot, az NSFNET⁴-et összekapcsolták az ARPANET-tel. Az ARPANET 1989-ben szűnt meg formálisan, az NSFNET pedig ma is az USA domináns gerinchálózata, azonban a kommunikáció emellett már jelentős részben magáncégek hálózatain keresztül történik.

A 80-as évek végén a világ más országaiban is szerveződtek gerinchálózatok az amerikai minta alapján, melyek elsősorban az NSFNET-hez kívántak csatlakozni, de számos esetben egymással is építettek ki közvetlen kapcsolatokat.

Időközben a távközlési és kommunikációs cégek, vállalatok felfedezték az üzleti lehetőséget az Internetes hálózatokban és a kapcsolódó alkalmazásokban, mint például elektronikus levelezés, számítógépek, adatbázisok távoli elérése, adatállományok átvitele valamint szöveg-, kép- és hanginformációk integrált továbbítása. Ennek köszönhetően hamarosan meg is jelentek az ilyen szolgáltatásokat kínáló vállalkozások és azok gerinchálózatai.

Az Interneten nincs egyetlen központi gép: minden hálózatra kötött gép egyszerre fő- és alállomás is, mely lehetővé teszi, hogy a hálózat bármely pontja képes legyen kapcsolatot létesíteni bármely másik pontjával.

A folyamatos és nagyütemű fejlődésnek köszönhetően az Internet gyorsan általános kommunikációs és információtovábbító médiává nőtte ki magát, melyhez az oktatási intézményeket követően számos más intézmény, szervezet és cég is kapcsolódott, majd hamarosan a nagyközönség számára is elérhetővé tették a szolgáltatást.

1992-ben megszületett a World Wide Web is. Ezen információkereső- és továbbító eszköz lehetővé tette a laikusok számára is az Internet-használatot mindenféle tanulás nélkül.

---

² Advanced Research Projects Agency Network

³ Military Network

⁴ National Science Foundation Network

Fájlmegosztás

A fájlmesosztás az Internet eredeti funkcióinak egyike⁵, még az e-mailezést is megelőzte. Ez a módszer gyakorlatilag a fájlok letöltésre való elérhetővé tételét jelenti más felhasználók számára, mely az Interneten és egyéb kisebb hálózatokon keresztül történik.

A gyakorlat azt mutatja, hogy nagy mértéke a fájlmesosztó hálózatokon elérhetővé tett fájloknak szerzői jog által védett zeneszámok és filmek másolata. E másolatok idegenekkel való mesosztása a jogtulajdonos engedélye nélkül illegálisnak minősül a legtöbb jogrendszerben.

A fájlmesosztás először az 1990-es évek közepe-vege táján, az mp3⁶ fájlok népszerűsödésével került előtérbe. Gyakran ingyenes Web-tárhelyekre vagy Web-oldalakra töltötték fel a fájlokat. Ám e fájlok rövid ideig voltak elérhetőek, míg fel nem fedezték, és el nem távolították az észlelt illegális tartalmakat. Aztán az mp3-oldalak, ezt megkerülendő, hamis fájl kiterjesztésekkel próbálkoztak oldalaira feltölteni a zeneszámokat. De ez a technika is csak rövid ideig működőképes. Manapság is találkozhatunk még ilyen weboldalakkal, ugyanis sokan azzal próbálkoznak, hogy lebukás után oldalukat újabb címeiken regisztrálják, bízva a minél további életben maradásban.

Peer-to-peerről általában

Általában a fájlmesosztás a peer-to-peer (P2P)⁷ modellt követi, melynek a lényege, hogy a mesosztandó fájlok tárolása a felhasználók számítógépein történik. Az emberek többsége, aki fájlmesosztásra adja a fejét, maga is tölt le fájlokat, melyeket más felhasználók osztnak meg. Néha ez a 2 tevékenység össze is kapcsolódik.

A peer-to-peer szoftverek megjelenésével a fájlmesosztás könnyen elérhetővé vált az átlag Internet-felhasználó számára is.

Napjainkban egy sor fájlmesosztó program működik a különböző hálózatokon. Ezek elérhetősege részben az operációs rendszer függvénye, részben pedig a különböző tulajdonságokkal rendelkező hálózattípusoké.

Több fontos kérdés is felmerül a fájlmesosztással kapcsolatban. Ezek közül a 2 legfontosabb a centralizáció vagy decentralizáció kérdése valamint a felhasználó személyének titokban tartása és anonimitása. Utóbbinak különösen nagy a jelentősége abban az esetben, amikor szerzői jogok birtokosai vitatják a fájlmesosztás törvényességét.

---

⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/File_sharing

⁶ MPEG-1 Audio Layer 3

⁷ <http://en.wikipedia.org/wiki/Peer-to-peer>

Centralizáció és decentralizáció

A P2P fájlmegosztó hálózatok első generációját jellemezte a centralizáció. E hálózatok központi fájllistával rendelkeztek. A felhasználók keresésre válaszként küldte a szerver azoknak a listáját, akiknél a keresett adat megtalálható volt, majd elősegítette a kapcsolódást és a letöltést. A centralizált modell esetében az USA hatóságai előírták, hogy az esetleges szerzői jogokat érintő szabálysértésekért a központi fájllistát felügyelő személy tehető felelőssé. A centralizált hálózatok tipikus példája a Napster, mely illegális letöltéseket is lehetővé tevő hálózatként kezdte a működését, majd egy leállást követően legális rendszerként éledt újjá.

A decentralizáció esetében nem beszélhetünk központi szerverről. A decentralizált hálózat kialakítása fontos volt a jogi viták leküzdése és az ellenséges felhasználók miatt is. E hálózatnak nincs megtámadható „teste”, csupán az aktív felhasználók vehetők célba. Ha el is távolítják a felhasználók egy részét, a hálózat még képes tovább működni a megmaradt felhasználókkal. Fontos jellemzője az is, hogy lehetővé teszi a több forrásból történő letöltést. A legújabb P2P hálózatok is a decentralizált modellt követik, mivel ez hatalmas és hatékony hálózatok kialakítását biztosítja központi szerver nélkül. Ilyen hálózat a Gnutella, vagy a nálunk ismertebb KaZaA.

Anonimitás, törvényesség, szerzői jogok

Az anonimitás, a beazonosíthatatlansága annak, hogy ki mit tölt le, vagy milyen fájlokat ajánl, a harmadik generációs P2P hálózatok jellemzője. Ezek a hálózatok azonban nem váltak még széles körben elterjedté, mivel jelen formájukban túl költségesek, lassúak és nehéz a használatuk.

A fájlmegosztás népszerűsége a nagysebességű Internet kapcsolatok és a viszonylag kis fájl méretű, ám jó minőségű mp3 audioformátum elterjedésével együtt nőtt. Mindamellett, hogy a fájlmegosztás egy legális technológia, melynek használata is törvényes, sok felhasználó szerzői jog által védett tartalmak engedély nélküli letöltésére használja. E tevékenység egyenlő a szerzői jogsértéssel vagy „kalózkodással”. Ez támadásokhoz vezetett, melyet szerzői jogtulajdonosok intéztek a fájlmegosztás ellen.

Bittorrent

Ha fájlmegosztásról beszélünk, a széles körben elterjedt peer-to-peer hálózatok mellett meg kell említenünk egyéb alkalmazásokat is, elsősorban a Bittorrentet⁸.

A Bittorrent egy rohamosan népszerűsödő szoftver. Ez is P2P alapú, de abban különbözik elődjektől, hogy a letöltendő fájlokat kisméretűekre feldarabolja, mely darabok

---

⁸ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Torrent>

véletlenszerű sorrendben kerülnek letöltésre úgy, hogy a csomópontok megkeresik a hiányzó részekhez a leggyorsabb kapcsolatokat, majd a letöltés végén a darabok újra összefűzésre kerülnek. Ez a módszer jól alkalmazható nagy méretű fájlok, mint például filmek, nagyobb szoftverek, játékok letöltése esetén. A Bittorrent népszerűsödését mi sem támasztja alá jobban, mint a brit CacheLogic 2004-ben publikált tanulmánya, mely szerint a Bittorrent bonyolítja a teljes internetes forgalom egyharmadát, mely nagyobb, mint az összes többi fájlcsere programé összesen. A weboldalokról letöltött állományok mennyisége pedig emellett egyenesen eltörpül. És a felhasználók tábora napról napra gyarapszik...

E-mailes fájlcsere

Mint azt a megnevezése is mutatja, e módszer az elektronikus levelezésen alapszik⁹. Az e-mailen keresztüli fájlcsereléshez csupán egy szoftver telepítésére és ingyenes regisztrációra van szükség. A lényege az ennek az alkalmazásnak, hogy a fájlokat, adatokat nem csatolt állományként továbbítjuk a levélben, csupán linkként. A szoftver segíti az állományok le- és feltöltését, melyek mérete elérheti az 1GB-ot is, melyeket fel is darabolhatunk. E tulajdonságoknak köszönhetően ez az új letöltési mód is egyre kedveltebbé válik a felhasználók körében.

MSN Messenger, Skype és társaik

Az azonnali üzenetküldésre (IM¹⁰) és az internetes telefonálásra (VOIP¹¹) alkalmas szoftverek száma és népszerűsége szintén folyamatosan növekszik. Amellett, hogy ezek az alkalmazások elsősorban kommunikációs célokat szolgálnak, fájlcsere funkciókkal is rendelkeznek. Ma már lehetőség van fájlok küldése mellett arra is, hogy a felhasználó teljes mappákat osszon meg partnereivel, ezáltal még nagyobb teret engedve az esetleges illegális letöltéseknek is. Főleg kisebb fájlok, például zeneszámok esetén lehetnek e szoftverek hasznosak, mivel ezek elsősorban kommunikációs eszközként funkcionálnak, és az átviteli sebesség relatíve lassú.

---

⁹ http://www.sg.hu/cikkek/44689/fajlcsereles_e_mailben

¹⁰ Instant Message

¹¹ Voice over Internet Protocol, azaz Internet Protokoll feletti beszédátvitel. A távközlés egy olyan formája, ahol a beszélgetés az Interneten vagy más IP-alapú hálózaton keresztül folyik.

Zeneipar

A zeneipar fejlődése

Hangrögzítés és hanglemez

Ami a zeneipar és a hanglemezkiadás történetét¹² jelenti, kitérhetünk dióhéjban a gyökerekre, kezdve a mesélést a hangrögzítés történetével.

E témát már az ókorban elkezdték kutatni, de az első ténylegesen működő eredményt az 1877-es év és Thomas A. Edison hozta a fonográf feltalálásával. Ez volt az első olyan szerkezet, mely képes volt hangot rögzíteni és visszajátszani is, hengerek segítségével.

Ezt követően felgyorsult a fejlődés a hanghordozók területén. Nem kellett már többé évszázadokat várni az új találmányokra. A következő lépés a gramofon feltalálása volt, Emil Berliner nevével fémjelezve az 1887-es esztendőben. E készülék a hangot korongokra rögzítette, így tulajdonképpen egyúttal Berliner a hanglemez is feltalálta. E korongok előnye volt, hogy sokkal kevesebb helyet foglaltak, mint a fonográf hengerei, hosszabb hanganyagokat lehetett rájuk rögzíteni, és a sokszorosításuk is sokkal egyszerűbbé vált a nyomóminták által. E tulajdonságok nagyban hozzájárultak a gramofon elterjedéséhez és népszerűsödéséhez, mely lassan ki is szorította a fonográfot a piacról.

A lemezek kezdetben akusztikus módon készültek, csupán 3-4 percnyi anyagot tartalmazva, illetve csak a korong egyik oldalára rögzítve műsort. A kétoldalas lemezeket 1904-ben vezették be.

A következő évben, azaz 1905-ben, Poulsen feltalálta a magnetofont.

1924, az elektromechanikus hangfelvételi eljárás megszületésének éve. E technikával sokkal jobb minőségű hanganyag felvételét tudták biztosítani már, valamint létrehoztak egy elektromos lejátszót is, de az túl drágának bizonyult, ahhoz, hogy a nagyközönség körében is elterjedhessen, így kidolgozták az akusztikus lemezjátszó továbbfejlesztett változatát.

A fejlődés nem állt le. Ezen újításokat követték 1931-ben az első kísérleti sztereo hangfelvételek, valamint a szintén kísérleti stádiumban lévő első mikrobarázdás lemez. E lemez volt az első úgynevezett hosszanjátszó lemez, melynek játékidője már 20 perc volt. Az érdeklődés azonban kezdetben elég lanya volt, -köszönhetően a magnetofonnak is, mely ez idő tájt kezdett teret hódítani magának, - így az új lemeztípus bevezetése még váratott magára, egészen 1948-ig.

A sztereo hanglemez 1958-ban került először kereskedelmi forgalomba.

---

¹² <http://home.mit.bme.hu/~bako/ZA0Z/tortenet.htm>

1980-as évek és a CD

A sztereo lemezek mellett a 60-as évek közepe táján indult hódító útjára a magnókazetta is. Közben a lemezeladások folyamatosan növekedtek, csúcspontjukat 1978-ban érték el.

De 1983-ban újabb hanghordozó jelent meg a piacon: a Compact Disc, avagy a CD. Bár ma már a CD-t adathordozóként is használjuk, eredetileg elsősorban digitális hanganyagok tárolására és lejátszására tervezték. Leghamarabb komolyzenei téren vált sikeressé a CD¹³, a sokkal nagyobb pop és rock zeneiparban kicsit lassabb volt az alkalmazásuk elterjedése, főleg ami a nagyközönség számára való elérhetővé tételt jelentette. De hamarosan a Sony és a Philips kifejlesztette a CD-k univerzális változatát, mely képes volt már hanganyagon kívül egyéb adatfájlokat is tárolni. Ez a CD-ROM¹⁴, melynek 1985-ös megjelenését 1990-ben az első írható CD¹⁵ követte.

A CD-k mérete már jóval kisebb, mint a korábbi hanglemezeké, ugyanakkor csaknem megnégyszereződött a tárolókapacitásuk „elődeikhez” képest. A korábbi 20 perces játékidő a CD-k esetében már mintegy 80 percet tett ki. Mindezek mellett a fejlesztések során nagy figyelmet fordítottak arra is, hogy a lemez magasfokú hibarezisztenciát legyen képes tanúsítani a használat során keletkező karcolásokkal és ujjlenyomatokkal szemben, ezzel is növelve a hanghordozó élettartamát. Ezen tulajdonságainak is köszönheti minden bizonnyal a CD az elterjedését és népszerűségét.

A CD-eladások egyre nagyobb magaslathoz jutottak el a megjelenésüket követő mintegy 10 évben.

1990-es évek, ezredforduló és a hanglemezekiadás hanyatlása

A lemezkiadók eladásai évről évre jelentősen növekedtek. A 90-es évek elején még csak minden harmadik eladott hangfelvétel volt CD, de az évtized végére az arány 100-ból 93-ra változott¹⁶! Azonban 1996-ban hirtelen visszaesés következett be. A világ 5 legnagyobb lemezkiadójának eladási statisztikái csaknem stagnálást mutattak.

Ennek ellenére a 2000-es év első felévéig kis mértékben ugyan, de még mindig növekedést mutattak az Egyesült Államokban mért adatok. Márpedig ha az Egyesült Államokról beszélünk, azt is meg kell említenünk, hogy piacuk adja a világ zenefogyasztásának körülbelül 35%-át. A fordulatot 2000 második feléve hozta: ekkorra az eladások hirtelenjében jóval az 1999-es év eredményei alatt maradtak. A drámai zuhanás pedig 2001-ben is folytatódott. Ekkor már közel 10%-os csökkenés volt tapasztalható az eladások terén az USA-ban, de sok európai országban ez a mérték 15-25% között mozgott.

---

¹³ http://en.wikipedia.org/wiki/Compact_Disc

¹⁴ Compact Disc-Read Only Memory

¹⁵ Compact Disc-Recordable

¹⁶ http://index.hu/tech/net/zenei/mp_4/

A hanyatlás (vélt) okairól

Egyes szakértők az igazi sztárok eltűnésével, az új sztárok kevesebb csáberejével magyarázták a visszaesést. De kétségkívül az úgynevezett katalógus-eladások nagy mértékű csökkenése, majd 1996-ra szinte teljes megcsappanása, volt az elsődleges negatív tényező az eladási mutatók romlásában, hiszen korábban ezen eladások szolgáltatták a kiadócégeknek a biztos bevételeket.

Ráadásul tovább rontotta a lemezkiadók bevételi mutatóit az egyre fejlődő és a nagyközönség számára is egyre elérhetőbb számítógépes technológia is. A zeneipar képviselői szerint az ingyenes internetes zeneletöltések valamint a CD-írók és írható CD-k elterjedése, melyek olcsó másolási lehetőséget biztosítanak, szintén nagymértékben felelősek az eladások visszaeséséért. Illetve szerepet játszott a visszaesésben az mp3 megjelenése. Az mp3 hangtömörítési eljárást¹⁷ 1987-ben kezdték kifejleszteni, melynek célja az volt, hogy a CD audioformátumot helyettesíthessék egy lényegesen tömörebb, jóval kisebb tárolókapacitást igénylő, ugyanakkor hasonló minőséget biztosító digitális eljárással. Az mp3 fájlok 1995-ben kezdtek terjedni az Interneten, főként a később oly nagy előszeretettel támadott fájlmegosztó programok, mint a Winamp és a Napster által. Ezek és a hasonló programok lehetnek a sorban következő okként említve. E programok valamint a CD-másolás az eladások csökkenése mellett jogi problémákat is felvetett, mivel a zenei fájlok ilyen utakon való terjedése, terjesztése a szerzői jogokat is sérti, kárt okozva a kiadókon kívül a művek előállítóinak, a szerzői jogok tulajdonosainak.

De nem szabad figyelmen kívül hagynunk a másik oldalt, azaz a fogyasztók véleményét sem! Elsődleges magyarázatuk a visszaesésre a CD árak mesterségesen magasán tartása volt. Nyilvánvalóan kezdetben relatíve magas áron lehetett hozzájutni a CD-khez, újdonság lévén. Azonban a várt árzuhanás, amely a CD-k elterjedését kellett volna, hogy kövesse, valójában elmaradt. Sőt egyes vélemények szerint, ha reálértéken nézzük a CD-k jelenlegi és 1980-as évek közepén jellemző árát, a csökkenés helyett egyenesen növekedést tapasztalhatunk. Hozzáteszem, közben a CD-előállítás költségei legtöbb tényezőjükben csökkentek, hála a rohamos technikai fejlődésnek is.

A zeneipar válsága és átalakulása

A lemezeladások visszaesésének kezdete óta folyton azt halljuk, hogy a zeneipar válságban van. Ez az évi 40 milliárd dolláros forgalmat bonyolító iparág¹⁸ az Internet és a fájlletöltési lehetőségek terjedésével egy olyan kihívással kell, hogy szembenézzon, amely lényegesen megnehezíti a működését. Ugyanis a tudomány jelenlegi állása szerint még nincs olyan eszköz, amellyel hatékonyan lehetne harcolni, az ingyenes internetes zeneletöltés terjedése ellen. A jogi úton való harc is elégtelennek bizonyul, legyen szó pénzbüntetésekről, vagy egyes eszközök elállításáról, betiltásáról.

¹⁷ Hargitai Henrik: Rádiózás az Interneten

¹⁸ http://index.hu/tech/net/zenei/mp_1/

A válság okai

A zeneiparban kialakult válság okait alapvetően kereshetjük a zeneüzletben résztvevők és a vásárlók, felhasználók érdekeinek ütközésében. Hiszen előbbiek célja az volt, hogy úgymond minél kisebb forgalom mellett tegyenek szert minél nagyobb haszonra. Ennek eszköze volt a CD-árak mesterségesen magas tartása, melyről már korábban is szoltam néhány szót. Azonban a folyamatos technikai fejlődés eredményeként újabb és újabb lejátszóeszközök jelentek meg, egyre nagyobb háttértár-lehetőségekkel, ami azt vonta maga után, hogy ugrásszerűen megnőtt a zene iránti igény, ugyanis a tulajdonosaik nyilvánvalóan szerették volna új eszközeik kapacitáit minél jobban kihasználni. Viszont a felhasználók a régi árakkal operáló zeneiparral nem igen számolhattak, mivel egy-egy 10-20GB-os háttértár zenével való megtöltése irdatlan pénzüsszegeket vett volna igénybe, melyet természetesen a felhasználóknak nem áll módjában erre fordítani.

Egyenes következményként el is jutottunk a felhasználók közösségének új „találmányához”, az ingyenes internetes terjesztéshez, mely az idők során több formát is öltött. A fájlmegosztással, és annak módozataival részletesebben külön fejezetben foglalkozom. Itt csak annyit szeretnék megemlíteni, hogy a fájlmegosztás terjedése, legyen az illegális vagy legális, felvetette annak a lehetőséget is, hogy a hangfelvételek funkciója előbb-utóbb csupán ismeretterjesztő jellegűre szűkül, fontos bevételi forrás helyett. Ez pedig a zeneipar átalakulásához vezet, melyben korábban jelentős mozgatórugó volt a hanglemezes-, kazetta- és CD-eladás, ám ezután a bevétel jelentős részét egyéb forrásoknak kell majd valószínűsíthetően szolgáltatni a szerzők, előadók, zenei produkciók számára. Bár ezt az oldalt talán nem is érintené olyan érzékenyen a változás, hiszen a művészek bevételeinek egyre jelentősebb részét adják már manapság is az egyéb jövedelmek.

Lehetőségek az átalakulásra

A nagy kérdés az, hogy mi lesz a sorsa a nagy hangfelvétel-kiadó vállalatoknak?

Kiút lehet a válságból számukra a digitális zenepiac és az online zeneeladások térnyerése. Ennek rögtön 2 módozatával találkozhatunk, de mivel még csekély az iparág e szegmensének részesedése az eladásokból, nem lehet levonni a végső következtetést, vajon melyik mód lesz a sikeresebb?

A letöltős modell szerint az online zeneáruházak letöltött zeneszámonként számolnának fel bizonyos összeget. A másik verzió az előfizetési modell, mely lényege, hogy bizonyos előfizetési díj ellenében bocsáthatná az előfizetői rendelkezésére a kiadó zenei repertoárját, mintegy zenei könyvtárként működve.

Azt is meg kell itt említeni, hogy a letöltős és az előfizetési modell olyan jól elkülönül egymástól, hogy a későbbiekben gond nélkül megélhetnének egymás mellett, hiszen a felhasználók attitűdjeiben is tapasztalható különbség. Vannak, akik birtokolni kívánják a zeneszámokat, míg mások számára a hozzáférés bír elsődleges jelentőséggel. Ennek tükrében elég valószínű, ki melyik modellt favorizálná.

De e két modell mellett a digitális zenepiacnak van még egy jelentős szegmense, amely egyre fontosabb bevételi forrást jelenthet: az úgynevezett csengőhang ipar¹⁹, mely már most évi 1 milliárd dolláros forgalmat bonyolít. A mobiltelefonok folytonos fejlesztésével pedig egyre nagyobb az igény teljes zeneszámoknak a telefonokra tölthetőségére. Ugyanakkor a mobiltelefonokkal kapcsolatban azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy bár újabb jelentős bevételi forrást jelenthet a zeneipar számára, a kalózkodás, illegális terjesztés már itt is felütötte a fejét, hála a Bluetooth-nak és az infra portoknak, melyek díjmentes adatátviteli lehetőséget biztosítanak.

Amint láthatjuk, több mód is lehet a zeneipar számára ahhoz, hogy biztosítsa a túlélést változó világunkban. De az is tény, hogy mindez akkor válhat sikeressé, ha sikerül a felhasználókat, vagy legalábbis túlnyomó többségüket meggyőzni, hogy a legális zene-hozzáférési módokat válasszák. Ehhez azonban még meg kell találni a megfelelő eszközöket, amely mind jogilag, mind gazdaságilag megfelelő lehet a zeneipari és a vásárlói, felhasználói oldal számára is.

---

¹⁹ <http://hvg.hu/gazdasag/20050126midem.aspx>

Kalózkodás

E tevékenység az, ami gyakorlatilag a leginkább megkeseríti a zeneiparban dolgozók életét. Ez az alfejezet a szerzői jogról szóló fejezetben is helyet kaphatna, de mivel e téma szorosan összefűződik a zeneiparral talán célszerűbb itt említést tenni róla.

A kalózkodás tulajdonképpen minden, a szerzői jogokat sértő tevékenység, mint ezt már korábban is megemlítettem. A szerzői jogok megsértése itt elsősorban a többszörözési jog megsértését takarja, mely károsítja mind a szerzőket, az előadókat és a kiadókat. Leggyakoribb formái a hanghordozók jogosulatlan másolása, forgalmazása, illegális másolatok nyilvános bemutatása (például diszkókban vagy zenegépek által), valamint a zenei fájlok engedély nélküli hozzáférhetővé tétele bárki számára az Internet segítségével.

Kalózkivadványok típusai

A kalózkivadványoknak nemzetközileg 3 fő típusát különböztetik meg:

Az „egyszerű” termékek kategóriájába tartozik minden olyan illegális kivadvány, amely kivitelezésében nem törekszik az eredeti utánzására, sőt sokszor sajátos szisztéma szerint állítják őket össze (pl. Best of albumok).

A „counterfeit” termékek az igazi hamisítványok, melyek ráadásul a leginkább eljutnak a nagyközönséghez. Ezek előállítóinak tényleges célja a vásárlók megtévesztése, ennek eredményeképpen e kivadványok a megtévesztésig hasonlítanak az eredetire.

A „bootleg”-ek képezik a 3. nagy csoportot a kalózkivadványok között. Ezek lényegében az előadó és/vagy a kiadó tudta nélkül rögzített és kereskedelmi forgalomba hozott koncertalbumok.

Bár a kalózkodást a törvény tiltja és bünteti, ez sem jelent elég visszatartó erőt. A kalózkodásban résztvevőket sem a komoly pénzbüntetés, sem a szabadságvesztés lehetősége nem riasztja vissza igazán.

Az internetes kalózkodás napjainkban

Az IFPI becslése szerint a 2005-ös évben körülbelül 20 milliárd dalt töltöttek le vagy cseréltek ki illegálisan világszerte. A becslés alapját egy 10 országban végzett kutatás szolgáltatja, ahol a zenei piac vásárlóit kérdezték, valamint ezt még egyéb külső kutatások egészítették ki. Habár az eredmények világosan mutatják a kalózkodás hatalmas mértékét, azt is igazolta a kutatás, hogy az online zeneeladásban még bőven van potenciál. Az innen származó bevételek 2005-ben megháromszorozódva már meghaladták az 1 milliárd dollárt, és a felfelé ívelő tendencia 2006-ban is határozottan folytatódni látszik.

A szerzői jog

„A szerzői jog védi az irodalom, a tudomány és a művészet valamennyi egyéni-eredeti alkotását, személyhez fűződő és vagyoni jogokat adva a szerzőknek. Emellett sajátos, ún. "kapcsolódó" jogi védelmet nyújt az előadóművészeknek, a hangfelvétel-előállítóknak, rádió- és televízió-szervezeteknek, filmelőállítóknak, valamint a jelentős ráfordítással létrehozott adatbázisok előállítóinak.”²⁰

A szerzői jogi oltalom

A szerzői jog biztosítja az alkotók számára műveik másolásának és felhasználásának korlátozását egy bizonyos időtartam leteltéig. Ezen időtartam a védelmi idő. Az oltalom a művek szellemi alkotást képző részét védi, tehát egy ötlet konkrét kifejeződését, megformálását, nem pedig ötleteket vagy találmányokat. Utóbbiak védelme a szabadalmak feladata.

Nemzetközi szabályozás

A modern szerzői jog²¹ történetének első mérföldkövének a 1710-es angliai Statute of Anne döntés tekinthető. E döntés szerint már a védelmi törvények haszonélvezői maguk a szerzők kell, hogy legyenek a kiadók helyett, valamint a védelmi idő 28 évben lett meghatározva, mely letelte után a művek közkinccsé váltak. Az angliai döntést követően fokozatosan fejlődött a szerzői jog, kezdetben állami szinten, majd később az ipari, gazdasági és technikai fejlődés következtében már nemzetközi szerződésekre, egyezményekre is igény jelentkezett. Ma a nemzetközi szabályozás számos elemből tevődik össze. Ezek az egyezmények, szerződések, irányelvek egymást kiegészítve igyekeznek minél teljesebb jogi háttérrel biztosítani a szerzők és más jogosultak valamint a vásárlók, felhasználók érdekeinek kiegyensúlyozott védelme céljából.

---

²⁰ <http://www.artisjus.hu/aszerzoijogrol/index.html>

²¹ http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_copyright_law

Berni Unió Egyezmény²²

A szuverén államok közötti szerzői jogok biztosítását először az 1886-os Berni Unió Egyezmény határozta meg. Ez alapján a szerzői jogok a mű megalkotásától jönnek létre, nincs szükség külön bejegyzésre vagy e jog elismerésének kérvényezésére. A szerző automatikusan kizárólagosan rendelkezik a műve felett egészen a védelmi idő lejártáig. Egyes országokban a szerzői jogok mindaddig illetik meg a szerzőt, amíg az le nem mond e jogairól.

Ezt az egyezményt az 1886-os megszületése óta többször felülvizsgálták, kiegészítették és módosították, legutoljára 1979-ben. Mivel már majdnem minden állam tagja a Kereskedelmi Világszervezetnek²³, a TRIPS-egyezmény²⁴ elvárja a nem-tagállamoktól is a Berni Unió Egyezmény majdnem minden feltételének elfogadását.

Az egyezményt 2006 júliusáig összesen 162 ország írta alá.

TRIPS-egyezmény

Az egyezményt²⁵ a Kereskedelmi Világszervezet keretében kötötték 1994-ben, a GATT Uruguay-fordulójának végén. A TRIPS-megállapodás főként a szellemi tulajdonjogok érvényesítésének hatékony eszközeiről tartalmaz rendelkezéseket. Ezek nemzetközileg alkalmazandó jogszabályok, melyeket valamennyi tagállam átültetett.

Az Uruguay-fordulót követően a TRIPS ratifikációja, a maga szigorú szellemi tulajdonjogi rendelkezéseivel, kötelező érvényű követelménnyé vált a Kereskedelmi Világszervezeti tagságot illetően.

A TRIPS követelményei között megemlíthetjük a védelmi időnek a szerző halála után 50 évre való kiterjesztését, a szerzői jogok automatikus biztosítását, a számítógépes programok irodalmi műként tekintését, az egyes tagállamokban a szerzői jog alóli kivételek erős korlátozását, szabadalom garantálását a technológia minden területén (bár kivételek itt is engedélyezettek, de szintén szigorúan korlátozandóak).

---

²² Berne Convention

²³ World Trade Organization (WTO)

²⁴ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights

²⁵ Előterjesztés a Kormány részére egyes törvényeknek az iparjogvédelmi és a szerzői jogok érvényesítésével összefüggő módosításáról

A TRIPS rendelkezései közül többet is a Berni és a Párizsi Uniós Egyezményekből vettek át. (Utóbbi az ipari tulajdon oltalmával kapcsolatos egyezmény, melyet 1883-ban fogadtak el.)

WIPO²⁶ Szerzői Jogi Szerződése²⁷ valamint az Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződése²⁸

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) mindkét szerződést 1996-ban készítette, több mint 100 ország jóváhagyásával.

A Szerzői Jogi Szerződés teljes mértékig összhangban van a Berni Egyezménnyel, csupán modernizálja azt. A törvény lehetővé teszi a szerzőnek, hogy a nyomtatott és digitális formában történő terjesztést is kontrolálja. Azt viszont nem kategorizálja a szerződés, hogy milyen úton lehet a művekhez hozzájutni, a nemzeti jog feladata, hogy pontosítsa az ellenőrzés jogát. A szerződés az országok részére kötelezettségeket ír elő, annak érdekében, hogy a szerzők megfelelő védelemben részesüljenek az Internet elterjedését követően is. Kötelezettség például a technológiai intézkedések kijátszása elleni hatékony jogvédelem bevezetése.

A szerződés szövege elég általános, lehetővé téve, hogy az országok maguk tudják pontosítani a részleteket, mely így képes alkalmazkodni a nemzeti jogokhoz.

Az Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződés alapját az 1961-es Római Egyezmény képezte, mely az előadók és hangfelvétel készítők jogait és kötelezettségeit szabályozza. A szerződés szabályozza a producerek jogait is, illetve kiterjesztett kontrollt biztosít azon jogtulajdonosoknak, kiknek művei az Interneten letölthetőek.

Infosoc-irányelv²⁹

Angolul röviden EU Copyright Directive-ként³⁰ is emlegetik a 2001. május 21-i irányelvet. E direktíva szabályozza a szerzők és egyes kapcsolódó jogok jogosultjainak a többszörözéshez, a nyilvánossághoz való közzétételhez, főként a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételhez és a terjesztéshez fűződő jogait.

---

²⁶ World Intellectual Property Organization

²⁷ WIPO Copyright Treaty (WCT)

²⁸ WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT)

²⁹ Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society

³⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/EU_Copyright_directive

Az irányelv célja a WIPO Szerzői Jogi Szerződésével való összhang megteremtése volt, mivel az Európai Unió is a WCT aláírói közé tartozik.

EU-irányelv a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről³¹

A szellemi tulajdonra vonatkozó európai közösségi szabályozás elsődleges célja az egységes belső piac megteremtése valamint annak zavartalan működésének biztosítása volt. Ennek megvalósításában van kiemelkedő jelentősége a 2004. április 29-én elfogadott szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló irányelvnek. Az irányelv nagy hangsúlyt fektet az iparjogvédelmi és a szerzői jogok megsértése elleni fellépés hatékonyabbá tételére az irányadó tagállami jogszabályok közelítése útján.

A TRIPS-egyezménnyel teljes összhangban áll ez az irányelv, helyenként ún. „TRIPS-plusz” rendelkezésekkel még többletkövetelményeket is állítva.

A szerzői jog fontosabb nemzetközi szervezetei zenei téren

Zeneművészek Nemzetközi Szövetsége (FIM³²)

A FIM-et 1948-ban alapították, ma már 72 tagszervezete van világszerte. Célja a tagszervezetekbe tömörülő zeneművészek gazdasági, szociális és művészi szempontú érdekeinek védelme. Ennek biztosítása érdekében olyan tevékenységeket folytat, mint például a zeneművészek szervezeteinek támogatása minden országban, a nemzetközi együttműködés erősítése, a nemzeti és nemzetközi jogszabályozás fejlesztése a zeneművészek érdekeinek védelmében, morális és anyagi támogatás nyújtása a szakma érdekeinek valamint a FIM céljainak teljesítése végett, nemzetközi kongresszusok és konferenciák szervezése, szoros együttműködés egyéb szervezetekkel (mint pl. az UNESCO, az ILO és a WIPO) a még hatékonyabb működés érdekében, statisztikai adatok és egyéb információk összegyűjtése és a tagok számára való rendelkezésre bocsátása.

Hangfelvétel-ipar Nemzetközi Szövetsége (IFPI³³)

A londoni székhelyű szövetség képviseli lemezipar érdekeit világszerte. Több mint 1450, kisebb-nagyobb lemezcéget és terjesztőt tudhat tagjai között a világ 76 országából, valamint 48 országban saját nemzeti szervezete is van, köztük az Amerikai Zeneipari Szövetség, vagy akár a MAHASZ³⁴. Elsődleges feladataiként tekinti a hamisítás elleni harcot, a hatékony szerzői jogi törvények megteremtését és a piaci esélyegyenlőség biztosítását, valamint törekszik a megfelelő jogi és technológiai háttér biztosítására a világ zeneipara számára a digitális korszakban is. A kalózkodás elleni jogi, lobbizási és PR stratégiákat nemzetközileg

³¹ Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council on the enforcement of intellectual property rights

³² Fédération Internationale des Musiciens,

³³ International Federation of the Phonographic Industry, <http://www.mahasz.hu/m/hu/ifpi.php>

³⁴ Magyar Hanglemezkiadók Szövetsége

koordinálja, adatbázisokat tart fenn, zeneipari statisztikákat publikál, valamint rendszeres beszámolókat készít a világpiac alakulásáról, a kalózkodás mértékéről és területi sajátosságairól.

Írók és Zeneszerzők Társaságainak Nemzetközi Szövetsége (CISAC³⁵)

A legfontosabb nemzetközi szervezet a szerzői jogvédelem, a kollektív jogkezelés területén ez az 1926-ban alapított non-profit szervezet. 2006. júniusi adatok szerint 217 szerzői társaságot tömörít a Szövetség a világ 114 országából, több mint 2,5 millió művészt képviselve a művészet minden területéről.

Tevékenységének fő céljai egyrészt az írók és szerzők helyzetének javítása, másrészt a kollektív jogkezelés minőségbeli javítása világszerte, bár mára már kiterjesztette tevékenységi körét a digitális kor kihívásaival való harcra is. A szervezet tagjai arra töreksenek, hogy a jogosultak világszerte profitáljanak műveik egyre növekvő népszerűségéből. Megjegyzendő, hogy a szerzői jogdíjakból befolyó bevételek 90%-át teszik ki a zenei művek jogdíjai.

Rögzítési és Többszörözési Mechanikai Jogokat Kezelő Társaságok Nemzetközi Irodája (BIEM³⁶)

A BIEM a mechanikai jogokat kezelő társaságokat képviselő nemzetközi szervezet. 46 társaság a tagja a világ 43 országából. Mechanikai jogokat kezelő társaságok a legtöbb országban működnek, ezek engedélyezik a zeneszámok többszörözését, gyűjtik be a jogdíjakat és osztják szét a művek tulajdonosai között. Tagjai zeneszerzők, szerzők, és kiadók, ügyfeleik pedig a lemezcégek és egyéb felhasználói a rögzített zenének. Szintén a mechanikai jogokat kezelő társaságok feladata az internetes zeneletöltés különböző mechanikai aspektusainak engedélyezése is.

A BIEM képviseli és védi a tagtársaságok érdekeit, főként a szerzői jogokkal kapcsolatos fórumokon, mint például a WIPO, az UNESCO³⁷, a TRIPS és a WCO³⁸ fórumai.

---

³⁵ International Confederation of Societies of Authors and Composers, <http://www.cisac.org>

³⁶ Bureau International des Societes Gerant les Droits d'Enregistrement et de Reproduction Mecanique, <http://www.biem.org>

³⁷ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation- Az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete

³⁸ World Customs Organization- Vám Világszervezet

Szerzői jog és szerzői művek digitális formában

A szerzői jog történeti alakulása a negyedik információs forradalomig

A szerzői jogok érvényesítése viszonylag új keletű dolognak tekinthető, ha abból a szempontból vizsgáljuk a kérdést, hogy szerzői műveknek tekinthető alkotások már évszázadokkal korábban is születtek.

Az információs forradalmak elmélete szerinti első korszaknak a beszéd forradalmát tekinthetjük³⁹. E korszakban a „művek” még csupán szójhagyomány útján terjedhettek. Akkoriban még fel sem merülhetett igazán a szerzői jog kérdése, hiszen gyakorlatilag az egyetlen út a művek fennmaradásához az volt, hogy azokat az emberek egymás között terjesztették. Tehát nem is állhatott a szerzők érdekében a terjesztés korlátozása, ha maradandót kívántak alkotni.

Az írásbeliség kialakulása volt a második információs forradalom. Az írás olyan lehetőségeket nyújtott, mint a korábbi művek írásos rögzítése, valamint a pontos reprodukció. Ez jelentős előrelépést jelentett a beszéddel szemben, hiszen utóbbi esetében a terjesztés során elkerülhetetlen volt a torzulás. Érdekesség az is, hogy a kézírással másolás a mai napig engedélyezett minden irodalmi mű tekintetében. Ennek oka lehet az is, hogy a kézi másolás eléggé időigényes tevékenység, tehát nem is valószínű, hogy ebből bárki jelentősebb hasznot húzhatna.

A nyomtatás megjelenésével pedig még inkább elsikkadt a kézi másolatok készítésének jelentősége. A nyomtatást tekintjük tehát a harmadik információs forradalomnak. Ez a korszak hozta meg a szerzői jogok érvényesítésének jelentőségét is. Lehetővé vált a nagy példányszámú megjelenés, amit kezdetben a szerzők remekül tudtak ellenőrizni, hiszen a szükséges berendezések drágák voltak, valamint a másolatok előállításához a drága gépeken kívül komoly szaktudás is szükségeltetett, így a másolási lehetőségek a nyomdákra korlátozódtak.

A technika azonban továbbfejlődött, és megjelentek a fénymásoló gépek. Ezek segítségével mód nyílt a nyomtatott művek másolására olyan formában, mely a nagyközönség számára is elérhetővé és megfizethetővé vált. Itt lépett fel gyakorlatilag először az igény a szerzők részéről a másolás korlátozására, mivel a fénymásoló gépek által felmerült a tömeges terjesztés problémája és az ebből származó jogtalan haszon szerzése is.

Az írott művek másolásának lehetőségét hamarosan követte a hang- és mozgóképmásolás is a magnó- és videokazetták megjelenésével, ami gyakorlatilag már mindenki számára elérhető volt, valamint a terjesztést sem lehetett igazán megakadályozni. Az egyetlen módot a másolást lehetővé tevő technológiák betiltása jelenthette volna, ami természetesen nem volt lehetséges, hiszen a legális felhasználási módokat is ezzel betiltotta volna, valamint gyakorlatilag a technikai fejlődésnek szabtak volna gátat az új, esetlegesen „veszélyes”

---

³⁹ Dr. Gross Balázs: Szerzői művek digitális formában való megjelenésének hatása a szerzők egyes jogaira

technológiák betiltásával. A probléma áthidalásaként, valamint a szerzők jogainak védelme céljából végül minden üres hordozó árába beépítették a szerzők jogdíjának egy részét, arra az esetre, ha esetleg az adott audio- vagy videokazettát illegális másolásra használnák fel. Az illegális másolást és terjesztést csak továbbegyszerűsítette a digitális média és az Internet megjelenése. Ez volt a negyedik információs forradalom.

Ami a negyedik információs forradalom után jött

Ma már a szerzői művek nagy része megjeleníthető digitális formában is. A legnépszerűbb műtípusok közé a hang- és filmfelvételeket, a szoftvereket valamint az írott alkotásokat sorolhatjuk, mivel ezek esetében gyakorlatilag veszteségmentes másolatok készíthetők, melyek akár teljes mértékig helyettesíthetik az eredeti példányokat. A digitális másolatkészítés elterjedése leginkább a gyors informatikai fejlődésnek és az Internet elterjedésének köszönhető. Ugyanis előbbi lehetővé teszi, hogy olyan eszközök álljanak rendelkezésünkre, amelyekkel gyakorlatilag költségek és szaktudás nélkül megoldható legyen a másolás, utóbbinak pedig e másolatok terjesztésében tulajdoníthatunk jelentős szerepet. Megjegyzendő, a legális formában terjesztett zenei és filmalkotásokhoz is digitális formában juthatunk ma hozzá.

A fenti feltételek létrejöttével viszont lehetőség nyílt az illegális másolatok terjesztésére is. Ugyanakkor ki kell hangsúlyozni, hogy nem a digitális forma megszületése, mint olyan, okozta az illegalitásból származó problémákat. Hiszen ha egy eszköz alkalmas legális tevékenység végzésére is, hiba lenne az eszközt magát okolni a jogtalan használatért.

Sérülő jogok

Az illegális digitális másolatok készítése és terjesztése során leggyakrabban a szerzők többszörözéshez, illetve terjesztéshez fűződő joga sérül, de egyre gyakoribb a nyilvánosságra hozatal jogának csorbulása is. Utóbbi esetben a mű jellemző módon a szerző engedélye, valamint a legtöbb esetben tudta nélkül válik elérhetővé digitális formában.

Az igény a többszörözéshez és terjesztéshez fűződő jogok korlátozására először a fénymásoló gépek megjelenésével, és a segítségükkel előállított illegális másolatok terjesztéséből származó jelentős anyagi haszon keletkezésével jelentkezett. Nem sokkal később a technológiai fejlődésnek köszönhetően lehetőség nyílt már a hang- és filmfelvételekről is másolatokat készíteni, gyakorlatilag bárki számára, a hang- és videokazetták segítségével. Ezt követően már a másolatkészítés teljes szabályozására és a jogosulatlan másolás megakadályozására, nem találtak hatékony módszereket.

Az Internet és a digitális média megjelenése magával hozta a költségek nélküli másolást és a széles körben való terjesztést, mint azt már korábban említettem. Ez viszont a szerzők nyilvánosságra hozatali jogának csorbulását hozta előtérbe. Már nem csak az illegális másolatok okoznak problémát, hanem a megjelenési idő előtt illegálisan az Internetre

felkerülő anyagok, valamint a megjelenésre nem szánt anyagok jogtalan nyilvánosságra hozatala.

A helyzetet nehezíti az is, hogy az Interneten fájlokat közlétezők illetve letöltők személyazonossága nehezen beazonosítható, sokszor egyenesen lehetetlen. Így felmerül a kérdés, hogy a szerzők jogainak eddigi formában való megőrzése lehetséges lesz-e a továbbiakban, vagy elveszíti a szerzői jogi védelem a hatékonyságát?

Ha választ keresünk a kérdésre, azt a következtetést biztosan levonhatjuk a fentiek alapján, hogy a szerzők műveik feletti rendelkezési joga egyre csökken. Sok szerzői jogokat védő szervezet tett már jelentős lépéseket világszerte az illegális tartalmak felszámolásának érdekében, több-kevesebb sikerrel. De próbálkozni kell! Hátha egyszer megszületik a hatékony, minden fél számára elfogadható megoldás.

Peres ügyek, avagy a zeneipar harca az illegális másolatok terjesztése ellen

Az illegális zenemásolást és -letöltéseket nem nézhette a zeneipar túl sokáig tétlenül, hiszen a kalózkodás mértéke rohamosan nőtt, a zeneipar bevételei pedig a 90-es évek szárnyalásai után egyre inkább megcsappanni látszottak. Az első lényeges, nagy port kavaró perek az Egyesült Államokban zajlottak⁴⁰.

A Betamax döntés

Az úgynevezett Betamax-ügy egészen 1984-re nyúlik vissza. Az időpontból is kiderül, hogy itt nyilván még nem a fájlcsere vagy az illegális másolás jelentette a probléma alapját. A perben a két szembenálló fél a Sony Corporation of America és az Universal City Studios Inc. volt. A filmipar annak idején azért perelte be a Sony-t, mert tartottak attól, hogy az új videomagnójuk megjelenésével majd megkezdődik a filmek jogtalan másolása. Ennek az ügynek azért van nagy jelentősége, mert a döntést, mely szerint egy technológiát, melyet fel lehet használni kalózkodásra, nem lehet mindaddig betiltani, míg azt alapvetően legális célokra is fel lehet használni. Hiszen e technológiák betiltásával gyakorlatilag a technikai fejlődésnek szabnának gátat, a gyártó cégek érdekeivel állnának szemben.

Napster

A Napster 1999 tavaszán jelent meg, és hihetetlen sebességgel gyarapította felhasználói számát, elérve pillanatok alatt a többmillió nagyságrendet. A felhasználók által megosztott zenéket egy központi szerver tartotta nyilván, bár a megfelelő felhasználó megtalálása után a letöltés már közvetlen kapcsolat útján történt. Tehát a Napster és követői kezdetben még centralizált modellt alkalmaztak, melyekről már korábban is ejtettem pár szót. Ez a modell viszont könnyű célponttá tette őket a kiadóvállalatok és a szerzői jogok védelmezői számára. A RIAA⁴¹ 1999 decemberében perelte be a Napstert, majd 2001.

⁴⁰ <http://en.wikipedia.org/wiki/Peer-to-peer>

⁴¹ Recording Industry Association of America

februárjában született meg a végleges ítélet, minek következtében a Napster beszüntette szolgáltatását.

2003-ban a Napstert újraindították az USA-ban, de ezt immár legális keretek között működő, online zeneáruházként.. Fizetős jellege révén szerényebb sikerrel működik, mint elődje.

RIAA vs. Grokster & StreamCast Networks

A Grokster és a Kazaa már a fájlcsere-alkalmazások Napstert követő generációját képviseli, decentralizált hálózat lévén. Ezen elosztott hálózatok jogi védelmet is jelentettek alapvetően, hiszen az üzemeltetők hivatkozhattak arra, hogy nem volt befolyásuk a jogsértő tevékenységekre.

A RIAA 2001. októberében indított pert a Kazaa, a Grokster és a StreamCast Networks ellen⁴². A Kazaa és a Grokster az internetes illegális zeneletöltések legnépszerűbb színtereinek számítottak, míg utóbbi a Morpheus nevű P2P fájlcsere-alkalmazás üzemeltetője. Az évekig tartó pereskedés során a fájlcsere-alkalmazásokat fejlesztő alperesek védekezésének alapjául a már tárgyalta 1984-es Betamax-döntés szolgált. Ám 2005. júniusában mégis nem várt állásfoglalás született: a programok fejlesztői is felelőssé tehetőek, bizonyos feltételek mellett, a felhasználók által elkövetett jogsértésekért. Az állásfoglalás szerint, ha egy eszköz alkalmas legális és illegális felhasználásra is, és ezen tulajdonsága ismeretes, akkor a gyártó tulajdonképpen bátorít a jogsértő használatra, így felelőssé is tehető.

A Grokster és a StreamCast Networks esetében ráadásul bizonyították, hogy mindkét cég kifejezetten felhívta a felhasználók figyelmét a jogvédett tartalmakhoz való ingyenes hozzáférés lehetőségére. Az elmarasztaló ítélet kulcsa tehát a buzdítás volt. Ennek tükrében a többi fájlcsere-alkalmazás már tudhatja, mit ne cselekedjen a jövőben, ha el akarja kerülni a pereskedést.

A perekből levont konklúziók a jövőre nézve

Láthatjuk, hogy hasonló perek esetén is mennyire különböző döntések születtek. Ez is azt bizonyítja, hogy a jogalkotás nem áll készen a problémának egyértelmű és hatékony kezelésére.

A sebezhetőséget alátámasztja a Betamax-döntéshez való viszonyulás. Ezen ítélet alap gondolatnak, és követendőnek számított, mégsem volt elég sem a Napster sem pedig a Grokster és a StreamCast Networks esetében az 1984-es ítélet feltételeinek teljesülése. Annak érdekében pedig, hogy egy ilyen, a Betamax-döntéssel ellentétes tartalmú ítélet ne rengesse meg alapjaiban a precedensalapú angolszász jogot, és ne kérdőjelezzék meg számos technológiai szabvány jogosságát, az ítéletet kiegészítették a „bizonyos feltételek mellett”

---

⁴² <http://it.news.hu/p.php?mod=21&id=743>

kifejezéssel. E megfogalmazás rögtön lehetőséget is szolgáltat arra, hogy a későbbiekben még számos „kivételes” ügy születhessen, ha épp úgy látják jónak az illetékesek.

Fontos pont az is, hogy amíg nem teljesen egységes a szabályozás a világon, könnyen található kikapukat a fájlcserezők fejlesztői, hiszen például az amerikai döntések feltételeinek nem kell, hogy eleget tegyenek az ázsiai vagy európai vállalatok. Sok esetben a gondok megoldhatóvá válnak egy székhely áthelyezéssel.

Hosszú távon az is leszűrhető volt a Grokster-ügyből, hogy ennél súlyosabb ítéletekre nem igen kell számítani egy jogsértő P2P alkalmazás perében sem. Így, film- és zeneipari szereplők legnagyobb bánatára, egyelőre nem valószínű a P2P hálózatok eltűnése. A film- és zeneipar pedig választási lehetőség előtt áll: vagy harcol tovább perek sorával a fájlcserező hálózatok ellehetetlenítéséért, vagy szerepet vállal a hálózatok legalizálásában. Bár utóbbi esetben is biztos, hogy megmaradnak illegális fájlcserezők is. Már csak azért is, mert a későbbiekben is lesz igény a rétegízlést kielégítő tartalmakra, melyekhez a hozzájutás sok esetben szinte lehetetlen a hagyományos források által, mivel nem látnak üzletet a forgalmazásukban. De sajnos a jogi szabályozás abban az esetben is büntet, ha nincs legális alternatíva a kívánt tartalomhoz való hozzáférésre.

AZ ILLEGÁLIS ZENELETÖLTÉS PROBLEMATIKÁJA MAGYARORSZÁGON

Bevezetés

Az eddig leírtakban megismerkedhettünk az illegális zeneletöltés történetével, módozataival, illetve annak a zeneiparhoz és a jogalkotáshoz való kapcsolatával, ami az általános, világviszonylatokat illeti.

Ugyanakkor fontosnak tartom a téma hazai jellemzőinek megismerését is, hiszen az elmondható, hogy mindennapjainkra legnagyobb hatással az van, ami a közvetlen környezetünkben történik. Még ha azoknak a történéseknek nemzetközi, világviszonylati kötődései is vannak.

Az Internet elterjedése Magyarországon

Bár az Internet története egészen az 1960-as évekig nyúlik vissza, valamint gerinchálózatok már a 80-as évek végén szerveződtek világszerte, hazánkban az Internet kereskedelmi célú terjedése lényegében a 90-es évek közepén kezdődött csupán.

Magyarországon az első domain-címet 1991-ben jegyezték be, majd az első magyar internetes portál, az Internetto 1995-ben kezdte meg működését.

Ezt követően az Internet-hozzáférések száma folyamatosan nőtt, majd 1999-ben át is lépte az egymillió határt⁴³. Kezdetben a munkahelyi hozzáférések voltak túlsúlyban, majd fokozatosan növekedett az otthoni felhasználások száma, és 2003-ra fordult a kocka: az otthonról internetezők lettek többségben.

Az Internet-hozzáférések számán belül egyre nagyobb teret nyert a szélessávú internetezők száma, 2004-ben meghaladva már az 500 000-et. De a folyamatos növekedés ellenére is még messze elmaradt az ország a fejlettebb európai országoktól. Bár 2000-2004 között több, mint 120 százalékkal nőtt az Internet-felhasználók száma, ami határozottan intenzív növekedésként jellemezhető, és az ellátottság csupán 22%-os volt a felnőttek, illetve 27%-os a teljes lakosság körében a 2004-es adatok szerint.

Az Internet lassúnak mondható terjedését hazánkban többnyire azzal magyarázzák, hogy az előfizetési díjak viszonylag magasak, még mindig alacsony az országban a számítógépes ellátottság, valamint az emberek bizalmatlanok az internetes tartalmakat illetően, és a magyar tartalmak mennyisége is eléggé korlátozott még.

Ami a felhasználókat illeti, jóval nagyobb számban vannak jelenleg még a fiatalok és a férfiak, ha a kor és a nem szerinti megoszlást nézzük, de az arányok egyre inkább

---

⁴³<http://www.gfk.hu/sajtokozy/articles/200511031200.htm>

kiegyenlítődni látszanak. Ugyanez a tendencia jellemzi a társadalmi rétegek szerinti megoszlást is, ahol még többségben vannak a módosabb rétegek internetezői, de folyamatosan növekszik a kevésbé vagyonos felhasználók száma is.

Ami az internetes tevékenységeket illeti, egy 2006. augusztusi felmérés⁴⁴ szerint a legnépszerűbb elfoglaltságok közé a zeneletöltés, a chatelés és az online vásárlás sorolható Magyarországon, a fiatalok körében.

Magyar zenepiaci helyzet

Recesszió és másolás

Az 1990-es évek közepe óta tartó hanglemezipari recesszióból, mely világszerte jellemző, Magyarország sem maradhatott ki. A hazai hanglemez piac évről évre szűkül, ez évente átlagban mintegy 10%-os bevételcsökkenést jelent⁴⁵, valamint 15-20% körüli csökkenést a hanghordozók értékesítése terén. Az egyetlen részterület, ahol viszonylagos stabilitást tapasztalhattunk idáig, az a komolyzenei eladások, melynek piaci részesedése rendre 10% körül mozog.

A recesszió okaiként a kalózkodás hatalmas mértékét, a magas árakat, valamint az egyre növekvő internetes zeneletöltéseket lehet megemlíteni, ugyanúgy, mint világviszonylatban. A fő problémát hazánkban évek óta az illegális CD-másolás jelenti. Míg a lemez-eladások csökkennek, egyre több üres hanghordozót értékesítenek évente. A magyarországi hanghordozó-eladások mértéke a MAHASZ adatai alapján⁴⁶ a 2000-es több mint 7 milliós darabszámhoz képest 2005-re csupán 5 milliós nagyságrendre esett vissza. A hanghordozók eladásából származó bevételek is mára csak a felét teszik ki az ezredforduló értékeknek, ha az inflációt is figyelembe vesszük.

E csökkenésekkel ellentétben, becslések szerint, 2005-ben már egy-egy zenei hanghordozóra 2-3 másolat, valamint az 5 millió értékesített műsoros hanghordozóra több mint 33,5 millió eladott üres példány jutott! Ezen példányok egynegyedét használták magáncélú másolatok készítésére, mely legálisnak minősül, ugyanakkor a fennmaradó háromnegyed része az üres hanghordozóknak illegális másolatok készítését szolgálta, és még ehhez jön hozzá a hamisítványok eladása, mely szintén milliós nagyságrendet tett ki, bár ez utóbbi jelentősége valamelyest csökkenni látszik, hála a CD-másolás otthon is egyszerűvé, gyorsá és olcsóvá válásának.

---

⁴⁴ http://www.sg.hu/cikkek/47603/a_zeneletoltes_es_a_chat_a_legnepszerubb

⁴⁵ <http://www.mahasz.hu/m/hu/zenepiacrol.php>

⁴⁶ <http://www.mahasz.hu/m/hirek.php?h=1938>

Az Internet szolgáltatotta lehetőségek

De a másolás mellett rohamosan növekvő problémát jelent az Internet szolgáltatotta zeneletöltési lehetőségek gyors népszerűsödése is. Mint már korábban is írtam, a fiatalok körében a zeneletöltés az egyik legkedveltebb internetes elfoglaltság. Nem is csoda, hogy egyre inkább esnek vissza a hanghordozók eladásai, hiszen a legsikeresebb, legnagyobb forgalmat bonyolító műfajok a pop és a rock, melyek ugyanakkor elsősorban pont azon fiatalok igényeit elégítenék ki, akiknek megvannak a lehetőségei beszerezni az áhított zenéket közvetlenül az Internetről, jobbra illegális formában.

Illegális weboldalak

Számos olyan weboldal létezik, melyeken zenét tárolnak nagy mennyiségben. A probléma nem is a tárolással van, hanem azzal, hogy a zenei tartalmakat engedély nélkül másolásra, letöltésre hozzáférhetővé teszik mások számára is, többnyire ingyenesen vagy alacsony díjak ellenében. Hazánkban elterjedtek az sms-es előfizetési díj ellenében látogatható internetes oldalak. Az alacsony díjak vagy az ingyenes hozzáférés annak a következménye, hogy sem a szerzői, sem az előadói jogdíjakat nem fizetik meg. A MAHASZ adatai alapján Magyarországon a 2005-ös évben a jogvédő szervezetek mintegy ezer illegális weboldal bezárását kezdeményezték.

Fájlmegosztók

Mint a világon is, úgy Magyarországon is hatalmas népszerűségnek örvendenek a különböző fájlmosztó programok, legyen szó a P2P hálózatokról vagy az egyre népszerűsödő BitTorrentről. A P2P hálózatok közül magyar viszonylatokban a legnépszerűbbek közé a DC különböző változatai valamint a Kazaa sorolhatók, lehetővé téve akár több millió ember között a közvetlen fájlcsere. A BitTorrent, mint korábban is említettem, inkább a nagyobb méretű és igazán népszerű fájlok, például filmek esetében lehet hasznos alkalmazás, de nyilván felhasználói zeneletöltésre is ugyanúgy használhatják.

Zeneboltok

Külföldön az online zeneáruházak egyre nagyobb népszerűséget harcolnak ki maguknak. E letöltési mód előnye, hogy a legális kategóriába sorolható, ugyanakkor a vonzerejét talán csökkentheti, hogy így viszont fizetni kell kisebb-nagyobb összegeket a letöltések után. Úttörőknek számít a témában a legális formában újjászületett Napster, valamint az Apple iTunes névre keresztelt zeneletöltési szolgáltatása.

Magyarországon a zeneboltok még eléggé gyerekcipőben járnak. Az első próbálkozás az Origoplay volt, mely ma már T-Online Zeneáruház néven fut. Az oldal ma már több mint 300 ezer zenezámot kínál letöltésre, elég széles skálán mozogva a stílusokat illetően. Megtalálhatóak rajta a külföldiek mellett a magyar előadók számai is.

A Dalok.hu az egyik legújabb kezdeményezés a zeneiparban, ezt az oldalt a Zenészsakszervezet hozta létre, üzemeltetője a non-profit Magyar Élőzene Művészeti Kht. A Dalok.hu lehetőséget nyújt a magyar előadók számára az ingyenes bemutatkozásra és értékesítésre, így olyan előadók is kaphatnak nyilvánosságot, akiknek szerzeményei egyébként nem jutnának el a nagyközönséghez. A rétegzene kedvelői leginkább itt találhatják meg a keresett számokat, albumokat, viszonylag olcsó áron.

Szabályozás Magyarországon

Magyarország és a nemzetközi szabályozás

Hazánk a világ élvonalába tartozik abban a tekintetben, ahogyan a szerzői jogi viszonyokat szabályozza⁴⁷. E szabályozás gyökerei még a XVI. századra nyúlnak vissza, amikor a nagyszombati főiskola nyomtatási privilégiumban részesült. Ezt követte 1793-ban a királyi rendelettel kihirdetett utánnomási tilalom, 1884-ben pedig meg is született az első magyar szerzői jogi törvény.

Hazánk élvonalba tartozását az is alátámasztja, hogy szerzői jogunk történeti alakulása párhuzamba állítható a szerzői jog egyetemes történeti alakulásával, valamint Magyarország a jelentős nemzetközi egyezményeknek kivétel nélkül tagja. Jelenleg, az Európai Unióhoz való csatlakozást követően, szerzői jogunknak a közösségi szabályozással való harmonizációja jelent kiemelkedő feladatot a jogalkotás és jogalkalmazás számára.

Az Európai Közösségben már a 80-as években felismerték, hogy közösségi szabályozást igényel a szellemi alkotások joga. A Bizottság már 1988-ban kiadott egy Zöld Könyvet, „Szerzői jog és a technológiai kihívás - haladéktalan intézkedést igénylő szerzői jogi kérdések” címmel, azonban az EU a szerzői jogi jogharmonizáció tekintetében mégis jóval kevesebb eredményt tud felmutatni, mint az ipari tulajdon szabályozása területén.

Pár szó a szabad felhasználásról

Az Sztj. szabad felhasználásnak⁴⁸ nevezi a már nyilvánosságra hozott művek felhasználásának azon eseteit, melyek nincsenek a szerző engedélyéhez és díjfizetési kötelezettséghez kötve⁴⁹.

Az Sztj. egyébként azt is kihangsúlyozza, hogy a szabad felhasználásként való felhasználás csak akkor megengedett, ha megfelel a tisztesség követelményeinek, nem sérelmes a mű rendes felhasználására, illetve nem károsítja indokolatlanul a jogosult jogos érdekeit, valamint nem irányul olyan célra, mely a szabad felhasználás céljaival ellentétes.

---

⁴⁷ Szinger A.-Tóth P.B.: Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz; Tattay L.: A szellemi alkotások joga

⁴⁸ Dósa I.-Polyák G.: Informatikai jogi kézikönyv

⁴⁹ Sztj. 33.§ (1) bek.

A szabad felhasználás kérdését nagyon óvatosan kell kezelni a digitális felhasználás esetében. A legproblémásabb tevékenységek közé sorolható a magáncélú másolatkészítés, a biztonsági másolatkészítés, a harmadik személlyel történő készíttetés, valamint a többszörözés, időleges többszörözés.

A művek magáncélú másolását az Szjt. alapvetően engedélyezi. Azonban a magáncél fogalmát pontosabban nem definiálja a törvény, pusztán arra tér ki, hogy nem szolgálhat sem jövedelemszerzést, sem jövedelemfokozást. Bizonyos műtípusok és többszörözési eljárások esetében azonban korlátozott a magáncélú másolás, mely elsősorban a digitális technológiákkal való visszaélést hivatottak megakadályozni. A szoftverekre és a számítógéppel működtetett adatbázisokra érvényes például a másolás tilalma. Egyetlen kivételt a biztonsági másolatkészítés jelent, de ez esetben meg van az is határozva, hogy a jogszerű felhasználó a többszörözési jog kizárólagos jogosultja, valamint a többszörözés csakis arra szolgálhat, hogy a mű rendeltetészerű használatát biztosítsa.

A digitális másolat harmadik személlyel való készíttetését az Szjt. minden műtípus esetében tiltja. Eredetileg az Szjt. szerint még magáncélú másolás esetén sem minősíthető szabad felhasználásnak a másolat készíttetése, ha azt számítógéppel, illetve elektronikus adathordozóra másolással végzik. De mivel e rendelkezés, pontatlanságának köszönhetően, olyan értelmezésnek is helyet adott, mely a számítógépes másolás minden esetben kizárja a szabad felhasználást, egy módosító javaslatra⁵⁰ volt szükség, melynek értelmében csupán a más személlyel készíttetett másolatok esetében nem lehet szó szabad felhasználásról.

Az informatikai eszközök és az Internet minél hatékonyabb működéséhez szükséges lehet a művekről ideiglenes másolatok készítése, melyeket a számítógép a memóriájában tárol, viszont e másolatoknak szerzői jogi szempontból nincs jelentőségük. Az Szjt. meghatározott feltételek teljesülése esetén a művek ideiglenes többszörözését szabad felhasználásnak minősíti. Ilyen feltételek az ideiglenesség, a jogszerűség, a műszakilag szükségesség, valamint az, hogy a többszörözésnek önálló gazdasági jelentősége nincsen.

A szerzői jogi törvény és az Internet

A szerzői művek digitális formátumokban való megjelenése és az Internet rohamos elterjedése szükségessé tette az elmúlt években, hogy tisztázzák, ilyen típusú felhasználások esetén a szerzők és egyéb jogosultak milyen jogokat érvényesíthetnek⁵¹. Hiszen a szerzői művek előállítói, jogosultjai nyilván jogaikkal az internetes felhasználások esetében is kívántak élni. E mellett egyre nagyobb igény mutatkozott az internetszolgáltatók részéről is arra, hogy törvényileg definiálják a szolgáltatásaikkal kapcsolatban viselt felelősségük mértékét.

Magyarországon már elméletileg az 1970-ben hatályba lépett szerzői jogi törvény⁵² alapján is engedélyt kellett kérni a szerzői művek internetes felhasználására, mondván, „a

---

⁵⁰ Javaslat 63.§ (2) bek.

⁵¹ Szinger A.-Tóth P.B.: Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz

⁵² 1969. évi III.tv.

mű bármilyen felhasználásához a szerző hozzájárulása szükséges”⁵³. Azonban a szerzőknek és egyéb szomszédos jogi jogosultaknak konkrétan az online felhasználások körében érvényesülő kizárólagos jogát csupán az 1996-os WIPO-szerződések, mint nemzetközi jogforrás, ismerték el először.

Hazánkban pedig az 1999. évi LXXVI. tv a szerzői jogról (Sztj.) az a jogforrás, amely már célzottan foglalkozik az online felhasználásokkal, a „nyilvánossághoz közvetítés”⁵⁴ egy aleseteként. A felhasználási mód e fajta elnevezésének alapja egyrészt a WIPO-szerződések szövege, melyeken a törvény releváns részei alapulnak, valamint a technológiasemlegességre törekvés. Utóbbi azért is fontos, mert így a törvény a későbbiekben nem csak az internetes felhasználások esetében alkalmazható a gyakorlatban, hanem kiterjeszhető az alkalmazása az újabb online felhasználási módok, mint például a WAP⁵⁵ és az MMS⁵⁶ területére is.

Zeneművek internetes felhasználása

Mint azt már korábban is említettem, az mp3 formátum és a hasonló tömörített digitális formátumok megjelenése, valamint ezáltal a fájlok méretének csökkenése, leegyszerűsítette nagymértékben a zeneművek Interneten való terjesztését.

A zeneművek internetes felhasználását alapvetően 2 típusba sorolhatjuk. Léteznek a streaming-típusú felhasználások valamint az egyedi lehívásos, ún. on-demand felhasználások.

A streaming-típusú felhasználás esete leegyszerűbben úgy magyarázható, ha a streaming technika segítségével, az Interneten keresztül továbbított műsorfolyamot, műsorszámot a hagyományos televíziós- vagy rádiós műsorsugárzáshoz hasonlítjuk, csak ez esetben a számítógép tölti be a televízió vagy a rádió funkcióját.

Az on-demand felhasználások esetén a tartalomszolgáltató által kínált tartalmakon belül, a „lehívásra hozzáférhetővé tett” művekhez, műrészekhez a felhasználó egyedileg is hozzáférhet úgy, hogy a „hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatja meg”⁵⁷.

Az azonban mindkét eset közös jellemzője, hogy három jogosulti csoporttól kell engedélyt kérni a hangfelvétel felhasználáshoz: a szerzőktől, az előadóművészekről és a hangfelvétel-előállítóktól is.

A szerző kizárólagos többszörözési és terjesztési joggal rendelkezik, mely kiterjed művének hangfelvételen történő többszörözésére és forgalomba hozatalára is. Az előadás

---

⁵³ 1969. évi III. tv. 13.§ (1) bek.

⁵⁴ e felhasználási mód a szakzsargonban általában „lehívásra hozzáférhetővé tételként” szerepel

⁵⁵ Wireless Application Protocol- Vezeték nélküli Alkalmazási Protokoll

⁵⁶ Multimedia Messaging Service- Multimédiás Üzenetküldő Szolgáltatás

⁵⁷ Sztj. 26.§ (8) bek.

rögzítéséhez, illetve annak többszörözéséhez és terjesztéséhez a zeneművet megszólaltató előadóművésznek is kizárólagos joga fűződik a törvény értelmében. A hangfelvétel-előállítók, az előadóművészekhez hasonlóan, szomszédos jogi jogosultnak minősülnek, kiknek a kizárólagos engedélyezési körébe szintén beletartozik a hangfelvételek terjesztése és többszörözése.

Ebből is látszik, hogy az illegális felhasználás és terjesztés mely csoportoknak okoz leginkább károkat, ha nem történik meg az engedélykérés, illetve az ezt követő jogdíjak kifizetése.

Fájlcserélés és a szerzői jogi törvény

A szerzői jogi törvényben foglalt jogok megsértésével kapcsolatban manapság egyre inkább felmerülnek a fájlcsereelő, peer-to-peer programok, mint az egyik legnagyobb potenciális veszélyforrás az illegálisan másolt és terjesztett kalóz CD-k mellett. A P2P hálózatok közül is a decentralizáltak azok, melyek megnehezítik, sőt gyakorlatilag ellehetetlenítik a hatékony állami fellépést a jogellenes terjesztés ellen. Ez a helyzet ugyanúgy fennáll Magyarországon, mint a világ többi részén.

De vegyük sorra, milyen kérdések merülnek fel a fájlcsereelő használataival kapcsolatban szerzői jogi szempontból⁵⁸!

Számítógépre másolás

Azzal, hogy számítógépünk háttértárolójára másolatot készítünk, akár mp3-as vagy más, hasonló formátumokba tömörítéssel, tevékenységünk-, mely szerzői jogilag többszörözés,- csupán magáncélú másolatkészítésnek minősül, mely a szabad felhasználás körébe tartozik. De itt meg kell azt is jegyezni, hogy ha az eredeti hanghordozó másolásvédelemmel van ellátva, mely megfelel az Szjt. feltételeinek, akkor a számítógépre felmásolás már szerzői jogi jogsértésnek minősül, mivel e tevékenység a szerzői jogok műszaki védelmének megkerülésével egyenlő. Tehát az ilyen módon végzett másolás természetesen nem tartozik a szabad felhasználás körébe.

---

⁵⁸ Dósa I.- Polyák G.: Informatikai jogi kézikönyv; <http://www.infomediator.hu/index.php?fm=6&detail=88>

Feltöltés vs. Letöltés

A gépre másolást követően vegyük a fájlok fájlcsereelő hálózaton való megosztását, hozzáférhetővé tételét! E nyilvános rendszerekhez bárki csatlakozhat, a hozzáférhetővé tétel pedig nem minősül többszörözésnek, viszont a szerző engedélyéhez kötött nyilvánossághoz közvetítés kategóriájába besorolandó, melynek értelmében az engedélyezés jogdíj-fizetéssel is jár. Értelemszerűen e tevékenység így már nem minősíthető szabad felhasználásnak, tehát az engedély nélküli megosztás szerzői jogi jogsértés.

A hozzáférhetővé tétellel szemben, a fájlmegosztók általi letöltés már többszörözésnek tekintendő, de ha ez csupán magáncélra történik, akkor az még a magáncélú másolatkészítés körébe vonható. A szabad felhasználás független attól, hogy a forrásba jogszerűen kerülnek a művek vagy sem. Illegálisan feltöltött műről is készíthetünk jogszerű másolatot, bár a törvényi szabályozás nem egyértelmű azt illetően, hogy jogsértő másolat többszörözése esetén a felhasználó hivatkozhat-e a magáncélú másolatkészítésre mint szabad felhasználásra. Annak, hogy tisztában volt-e a felhasználó a jogszerűtlenséggel, pedig igazából akkor van jelentősége, ha terjesztésről van szó. Az Szjt. szabad felhasználásra vonatkozó kritériumai, melyeket már korábban említettem, egyébként is erősen behatárolják azokat a felhasználásokat, melyek e körbe sorolhatóak. Az viszont megállapítható, hogy a fájlmegosztó rendszereken folytatott tevékenységek nagy része e kritériumoknak nem felel meg.

Az már az előző sorokból is tudható, hogy Magyarországon törvényileg jelen pillanatban a szerzői jog által védett művek engedély nélküli hozzáférhetővé tétele, tehát feltöltése az, ami mindenképpen jogszerűtlennek minősíthető. Ilyen védett tartalmak általában az irodalmi, zenei alkotások, filmek és szoftverek, kivéve azokat az eseteket, amikor a mű előállítója vagy kiadója másként nem rendelkezik⁵⁹.

Ezzel szemben, szerzői jogi törvényünk szerint a letöltés legális, igaz bizonyos megkötésekkel. Ilyen megkötés például, hogy a letöltésnek nem lehet jövedelemszerző vagy

---

⁵⁹ Ilyenek lehetnek a szabadon terjeszthető amatőr zenék és filmek vagy az ún. freeware programok, melyek jellegzetessége, hogy a programra vonatkozó információkat a felhasználók kötelesek figyelemmel kísérni, hiszen a szerző bármikor átsorolhatja őket a kereskedelmi vagy shareware kategóriába, s ekkor a felhasználóknak újra jogot kell szerezni a szoftver használatára.

-fokozó jellege, valamint csak személyes műélvezetet szolgálhat. Ha a megkötések teljesülnek, a letöltés magáncélú másolásnak, így szabad felhasználásnak minősül, mely nem engedélyköteles, és jogdíjat sem kell fizetni utána. Viszont az is lényeges kitétel, hogy csak saját magunk készíthetjük a másolatot a művekről, különben kikerülünk a szabad felhasználás köréből.

Érdekeség, hogy az Egyesült Államokban a Napster ellen indított per kapcsán a bíróság a letöltést is már jogsértő magatartásnak minősítette. Magyarországon a törvénykezés itt még nem tart, így állhat fenn az az eset is, hogy a külföldön egyre „népszerűbbé” váló, letöltők ellen is indított perek itthon még nem terjedhettek el, hiszen jelenleg a magáncélú letöltők nem büntethetők, még polgári peres úton sem lehet velük szemben eredményesen érdekeket érvényesíteni⁶⁰.

A zenéket nagy mennyiségben megosztó felhasználók ellen indított perekkel kapcsolatosan pedig korábban a Mahasz is kifejtette azon álláspontját, miszerint e pereknek akkor jön el az ideje, ha Magyarországon is lesznek majd széles repertoárt kínáló legális zeneáruházak. Ugyanis Európa több országában, ahol a megosztók ellen pereket indítottak már e feltételek adottak, tehát megvan az ideális alternatíva, mely felválthatná az illegális zenecserét a fájlcsereelőkön keresztül. Ezzel ellentétben, hazánkban még csak leginkább a szárnypróbálgatásnál tart a T-Online Zeneáruház és az egyelőre még ismeretlenebb társai.

Szerzői jog és az internetszolgáltatók felelőssége

Az egyik legfontosabb szabályozási kérdés az internetszolgáltatókkal kapcsolatban a szolgáltatók felelőssége⁶¹ a szerzői jogi jogsértésekért, károkozásokért, melyeket az általuk tárolt, továbbított vagy hozzáférhetővé tett idegen tartalmak okoznak.

E jogsértésekkel szemben való hatékony fellépést biztosít a digitális millenniumi szerzői jogi törvény⁶² ún. értesítési-eltávolítási eljárása⁶³, mely hatékonysága mellett az internetszolgáltatók érdekeit is figyelembe veszi.

Magyarországon az internetszolgáltatók felelősségével és az értesítési-eltávolítási eljárással az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs

---

⁶⁰ Fontos megjegyezni, hogy szoftverekre ezek nem vonatkoznak. A jogvédett szoftverek letöltése is illegális tevékenységnek minősül!

⁶¹ Dósa I.- Polyák G.: Informatikai jogi kézikönyv

⁶² Digital Millennium Copyright Act

⁶³ notice and take down

társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVII. törvény foglalkozik. A törvény nem zárja ki a felelősségi szabályok szerzői jogi alkalmazását, az értesítési-eltávolítási eljárást pedig kifejezetten szerzői jogi jogsértések esetén tekinti alkalmazandónak.

Értesítési-eltávolítási eljárás

Ez az eljárás⁶⁴, mely mára már számos jogszabályban is megtalálható, eredetileg még az internetes önszabályozás keretében alakult ki. Az eljárás lényege az, hogy ha egy oldalon jogsértő tartalom jelenik meg, akkor a jogsérelmet szenvedett félnek a panaszát és az eltávolítás iránti kérelmét az internetszolgáltatóhoz (ISP⁶⁵) kell eljuttatni, aki ezt követően haladéktalanul, mérlegelés nélkül ideiglenesen megakadályozza a jogellenes tartalomhoz való hozzáférést, vagy akár ideiglenesen el is távolítja azt, - melyről egyébként nem volt tudomása korábban. Ezzel egy időben az internetszolgáltatónak a tartalomszolgáltatót is tájékoztatnia kell a kérelemről. Amennyiben ezeknek eleget tesz az internetszolgáltató, illetve a továbbiakban, a sérelmezett és a bepanaszolt vitája során pontosan követi a törvény által meghatározott eljárást, mentesül az általa továbbított, tárolt vagy hozzáférhetővé tett tartalommal okozott jogsértésért, illetve kárért viselt felelősség alól.

A bepanaszoltnak meghatározott időn belül lehetősége van tiltakozni a hozzáférés letiltása vagy az eltávolítás ellen. Ha ez megtörténik, az internetszolgáltató visszaállítja a tartalmat, ha pedig nem, akkor a tartalom végleges eltávolításra kerül. A sérelmezettnek azonban jogában áll a hagyományos bírói fórumhoz fordulni, és ott intézkedést kérni a jogsértő tartalom eltávolítására, valamint kártérítésre perelni a jogsértő tartalom szolgáltatóját. Bírósi eljárás kezdeményezése esetén a jogerős eljárás lezárásáig a tartalom továbbra sem lesz hozzáférhető.

Az eljárásnak, mint látható, kettős célja volt: gyors megoldás biztosítása jogsértő tartalom esetén, valamint az internetszolgáltató mentesítése minden felelősség alól.

---

⁶⁴ Dr. Mayer Erika: Hatékony megoldás a jogsértő tartalommal szemben vagy jó-e a notice and take down eljárás?

⁶⁵ Internet Service Provider

Szerzői jogokat védő szervezetek a zenei életben

Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület⁶⁶

Az Artisjus a zenei és irodalmi szerzők közös jogkezelő szervezete. Tagjai zeneszerzők, szövegírók, irodalmi művek szerzői valamint zeneműkiadók, melyek száma 1200-ra tehető. Az Artisjus számos hazai és külföldi szervezettel áll kapcsolatban illetve olyan nemzetközi szervezetek tagja, mint például a CISAC, vagy a BIEM, - melyekkel már korábban foglalkoztam, - annak érdekében, hogy a szerzői jogokat minél szélesebb körben érvényesíteni tudja. A külföldi jogvédő társaságokkal fennálló ún. kölcsönös képviseleti szerződéses kapcsolatain keresztül a világ körülbelül 140 országában érvényesíti a magyar szerzők jogdíjigényeit.

Fő tevékenysége, a közös jogkezelés mellett, az Artisjus nyújt egyéb ezzel kapcsolatos szolgáltatásokat is. Ilyenek a jogutódok nyilvántartása, vagy az adatkezelés, adattovábbítás, mely elsősorban a képviselt repertoár, a szerzők és más jogosultak, valamint a felhasználások adataira terjed ki. E tevékenységek közé sorolható még az önkéntes műnyilvántartás, mely a természetes személy szerzők számára lehetővé teszi műveik letéttel együttes, vagy anélküli nyilvántartásba vételét.

Magyar Hanglemezkiadók Szövetsége (MAHASZ)⁶⁷

A jelenleg 37 kiadót tömörítő Magyar Hanglemezkiadók Szövetségét 1992-ben alapították. Céljai és feladatai között szerepel tagjainak hazai és nemzetközi érdekképviselete mind gazdasági, mind jogi téren, a jogszabályalkotásban való részvétel, az illegális másolás és terjesztés elleni fellépés, valamint slágerlisták és statisztikák publikálása illetve piackutatások végzése. A hangfelvétel előállítók közös jogkezelő szervezeteként a Szerzői Jogi Törvény szintén a feladatkörébe utalja a kollektív jogkezelés körébe utalt jogdíjak tarifáinak kihirdetését, a jogdíjak beszedését és szétosztását a jogosultaknak.

---

⁶⁶ <http://www.artisjus.hu>

⁶⁷ <http://www.mahasz.hu>

Audiovizuális Művek Szerzői Jogait Védő Közcélú Alapítvány (ASVA⁶⁸)

Az alapítványt az audiovizuális művek és szerzőik jogainak hatékony védelmének érdekében hozták létre. Célja a jogosultak érdekeinek védelme és segítése a szerzői és szomszédos jogokkal kapcsolatban, valamint fellép -elsősorban- az audiovizuális művek illegális másolása, bemutatása és terjesztése ellen. Adattárat tart fenn az audiovizuális művekről és felhasználóikról, valamint együttműködik olyan érdekelt szervezetekkel, mint a VPOP, az ORFK vagy az Artisjus a kalózkodás elleni védekezés érdekében. A célok hatékony megvalósítása érdekében konferenciák szervezésében is közreműködik, valamint hatósági kérésre szakértői feladatokat is ellát.

Előadóművészi Jogvédő Iroda (EJI)⁶⁹

Az EJI feladata az előadóművészek jogainak védelme és a közös jogkezelés körébe vont szomszédos jogoknak érvényesítése. E tevékenységet jogszabályok valamint felosztási szabályzatok alapján végzi. Feladata volt az elmúlt években a Szerzői Jogi Törvény megalkotása majd annak módosításai során az előadóművészek érdekeiért való harc és közreműködés is. A minél hatékonyabb működés érdekében az EJI együttműködési megállapodásokat kötött számos országos, jelentős előadóművészi tagsággal rendelkező társadalmi szervezettel, valamint folyamatosan együttműködik a külföldi előadóművészeket képviselő szervezetekkel. Az EJI olyan szakmai szervezetek munkájában vesz részt, mint a Zeneművészek Nemzetközi Szövetsége (FIM), a Színészek Nemzetközi Szövetsége (FIA⁷⁰), a Nemzetközi Irodalmi és Művészeti Társaság (ALAI⁷¹), valamint az Európai Művészeti és Szórakoztatóipari Szövetség (EAEA⁷²).

Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület (MIE)⁷³

Az 1962-ben alakult Egyesület feladatkörébe tartozik az iparjogvédelem és a szerzői jog témakörében előadások, konzultációk, szakmai továbbképzések szervezése és lebonyolítása, publikációk kiadása és terjesztése. E közhasznú szervezet körülbelül 200 jogi és 1000 egyéni tagot tömörít, főként műszaki, jogász és közgazdász körökből. Fontosabb tevékenységei között szerepel az iparjogvédelmi és szerzői jogi oltalom alatt álló alkotások jogvédelmének és hasznosításának tanulmányozása, a jogvédelmi kultúra ápolása és terjesztése, a kapcsolódó ismeretek közhasznú terjesztése, és a szakmai-társadalmi eszközökkel való elősegítése az alkotói tevékenység és maguknak az alkotásoknak a hasznosításának.

---

⁶⁸ <http://www.asva.hu>

⁶⁹ <http://www.eji.hu>

⁷⁰ Fédération Internationale des Acteurs

⁷¹ Association Littéraire et Artistique Internationale

⁷² European Arts and Entertainment Alliance

⁷³ <http://www.mie.org.hu>

Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület (MszJF)⁷⁴

Az MSzJF azzal a céllal alakult, hogy előmozdítsa a szerzői jog érvényesítését, fejlődését, valamint az alkotók és más jogtulajdonosok védelmét. Egyéb feladatai közé sorolható a szerzői jog hazai és nemzetközi alakulásának tanulmányozása, az ezzel kapcsolatos információk gyűjtése, valamint különböző szervek munkájának támogatása. Ilyen szervek például a Szerzői Jogi Szakértő Testület vagy a Magyar Szabadalmi Hivatal. Az ALAI magyar nemzeti csoportjaként feladatai közé tartozik az ALAI céljainak szolgálata és tevékenységében való részvétel is. Ezek mellett az egyesület szakmai ankétokat is szervez a szerzői jog aktuális kérdéseinek megvitatására.

Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH)⁷⁵

Az MSZH önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező országos hatáskörű szerve a szellemi tulajdon védelmének. A Hivatal számos iparjogvédelmi hatósági feladatot lát el, a szellemi tulajdonnal kapcsolatos állami dokumentációs és információs tevékenységet folytat, részt vesz a szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogszabályok előkészítésében, a kormányzati stratégia kidolgozásában és érvényesítésében, valamint a külföldi szervezetekkel való együttműködésben. A Szabadalmi Hivatal képviseli a Kormányt többek között a WIPO fórumain, az Európai Szabadalmi Szervezetben (EPOrg⁷⁶) a TRIPS Tanácsában.

ProArt Szövetség a Szerzői Jogokért⁷⁷

A ProArtot az Artisjus, a MAHASZ, az EJI, a Filmjus⁷⁸ és a HUNGART⁷⁹ együttesen alapította annak érdekében, hogy elősegítse az érintett jogosultak műveinek és teljesítményeinek jogsértő felhasználása elleni hatékony fellépést, valamint ennek jogszerűségét. Fő céljai a szerzői jogi tudatosság fokozása oktatás, ismeretterjesztés, reklámok és egyéb nyilvános közlések útján, a jogsértő felhasználások elleni fellépés és a fellépések összehangolása, a felhasználások jogszerűségének elősegítése a jogosultak érdekeinek figyelembe vételével, valamint közös intézkedések előkészítése és végrehajtása, melyek a szerzői jog által védett alkotások és teljesítmények elismerését és megismerését szolgálják.

---

⁷⁴ <http://www.alai.hu>

⁷⁵ <http://www.mszh.hu>

⁷⁶ European Patent Organisation

⁷⁷ <http://www.proart.hu>

⁷⁸ Filmjus Filmszerzők és Előállítók Szerzői Jogvédő Egyesülete

⁷⁹ HUNGART Vizualis Művészek Közös Jogkezelő Társasága Egyesület

VÉDEKEZÉSI ÉS MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK AZ ILLEGÁLIS ZENELETÖLTÉSEKKEL KAPCSOLATBAN

A digitális média és az Internet elterjedésével a korábbinál sokkal egyszerűbbé és gyorsabbá vált illegális másolás és terjesztés megakadályozása egyre inkább égető kérdés. Az illegálisan másolt zenék rohamos terjedésével egyenes arányban nő a zeneiparban a kétségbeesés, mivel eddig még nem sikerült megtalálni azt a megoldást a probléma hatékony visszaszorítására, amely hosszútávon is működőképes és eredményes tud lenni. Ötletek, próbálkozások vannak, voltak, és lesznek is, de vajon melyik a megfelelő?

Az illegális másolás és terjesztés elleni védekezés módjait alapvetően 2 kategóriába sorolhatjuk. Az érintettek jogi illetve technikai eszközökkel is próbálnak harcolni a kalózkodás ellen⁸⁰.

Jogi védelem és eszközei

Mint az már a korábban írtakból is kitűnik, a jogi eszközök szolgáltatva védelem a jelenlegi formában nem képes teljes körű védelmet nyújtani. Bizonyos téren határozottan jól működik a jogi szabályozás, ilyen például a haszonszerzés érdekében elkövetett illegális másolás és terjesztés esete. Ezzel szemben, ha magánszemélyek folytatnak másoló és terjesztő tevékenységet, nyilvános meghirdetés nélkül, az ellenőrzés gyakorlatilag majdnem teljesen lehetetlenné válik.

Előbbi eset tipikus példája az, amikor az alkotásokat jogszerű másolatként próbálják értékesíteni, de szintén ebbe a kategóriába sorolandó azon másolatok árusítása is, melyek nyíltan illegálisak. A hatékony szabályozást itt az teszi lehetővé, hogy mivel értékesítésről van szó, a másolatokért cserében azok szolgáltatója ellenértéket kell, hogy kapjon, mely könnyen nyomon is követhető.

A jogi eszközök hatékonysága elsősorban a magánszemélyekkel kapcsolatosan kérdőjeleződik meg. Ha ők másolják és terjesztik a digitális formában megjelenő műveket, ráadásul mindezt nem nyilvánosan meghirdetve, ellenérték nélkül, akkor gyakorlatilag követhetlenné válik a tevékenység, a jogi szabályozás betartásának ellenőrzése pedig lehetetlenné. Egyrészt a magánszemélyek ellenőrzése jogsértő tevékenység, másrészt a digitális anyagok használatának elterjedtsége olyan mértékű, hogy az ellenőrzés ez esetben gyakorlatilag azt jelentené, hogy minden számítógéppel és Internet-hozzáféréssel rendelkező

---

⁸⁰ Dr. Gross Balázs: Szerzői művek digitális formában való megjelenésének hatása a szerzők egyes jogaira

személyt ellenőrizni kellene. Azt pedig beláthatjuk, hogy ez nem igazán megvalósítható, mondhatnánk képtelenség.

Ha már az Internetnél tartunk, ésszerűbb megoldás lehet, a magánszemélyek ellenőrzése helyett, az internetes terjesztési csatornák ellenőrzése. Hiszen az illegális tartalmak kiszűrése, illetve az azokat rendelkezésre bocsátók bizonyítható beazonosítása lehetővé tenné a büntetőeljárás megindítását. Probléma azonban itt is akad bőven. Az elméleti hatékonyság a gyakorlatban olyan gondokba ütközik, mint a felhasználók beazonosításának nehézsége, sokszor szinte lehetetlensége, vagy például az illegális tevékenységet végző felhasználók hatalmas száma. Tehát beazonosítás esetén sem biztos, hogy nagy előrelépés lenne, ha emberek százezreit vagy akár millióit kellene külön-külön perelgetni.

Mára gyakorlatilag minden internetes kommunikációs eszköz alkalmassá vált digitális formában létező művek terjesztésére, legyen szó az erre „szakosodott” fájlcsereelőkről, mint a Kazaa, a Morpheus vagy az eDonkey, vagy a közvetlen kommunikációs hálózatokról, mint az MSN Messenger, de megemlíthetők itt a WWW felületei és számos más alkalmazás is. Azonban egyik terjesztési csatorna esetében sem mondhatjuk, hogy a fájlcsereelés ellenőrzését megbízhatóan lehetne végezni. Mivel a cél az illegális másolás és terjesztés visszaszorítása, megakadályozása, a fent említett terjesztési csatornák esetében a leghatékonyabb megoldást a csatornák megszüntetése jelenthetné inkább.

Megoldást ebben a helyzetben, amikor a jogi eszközök (sőt a technikai eszközök is) alkalmatlannak bizonyulnak a hatékony illegális másolás-terjesztés elleni védelemre, az jelenthet talán, ha a szerzők elfogadják a terjesztési csatornák és a digitális másolás létét, sőt igyekeznek az ezek nyújtotta lehetőségeket ők maguk is kihasználni műveik terjesztésére. Bár ez sem jelenti azt, hogy a legális internetes terjesztés visszaszorítaná jelentős mértékben az illegális terjesztést.

A zeneipar jogi fronton folytatott harcait elsősorban a fájlcsereelő hálózatok üzemeltetői, majd a felhasználói ellen indított perek fémjelezték az elmúlt években, melyekben a már korábban említett RIAA tekinthető úttörőnek.

Az első nagy port kavaró ügy a RIAA Napster ellen indított pere volt, még 1999 tavaszán, majd ezt követték egyéb fájlmegosztó alkalmazások, mint a Grokster vagy a Kazaa üzemeltetői elleni pereskedések. De gyakorlatilag hiába születtek a zeneipar számára kedvező ítéletek, ezek képtelenek voltak megakadályozni, vagy akár csak jelentősebb mértékben visszaszorítani az illegális zeneletöltéseket. Hiszen ha be is szüntette egy-egy fájlcsereelő alkalmazás a működését, a felhasználók számára mindig maradtak alternatívák, ahol folytatni tudták tevékenységüket.

Ezt belátva, a zeneipar is másfelé próbált orientálódni. 2003. szeptemberében bekövetkezett az, amelyet a többség gyakorlatilag reménytelen próbálkozásnak vél: beperelték az első felhasználókat Amerikában, illegális másolatok fájlcsereelő hálózatokban való terjesztésének vádjával. E próbálkozás reménytelennek hatott, mivel néhány száz felhasználó beperelése az egyes alkalmazások többmillió felhasználói táborából nem hozhat rövid úton jelentősebb eredményt. Nem riasztja vissza a letöltéstől felhasználók millióit, és nagyon minimális mértékben szorítja vissza az illegális letöltések volumenét. Hosszútávon

azonban, ha ez a típusú védekezés nemzetközi szinten is elég intenzív válna, talán lehetne vele eredményt elérni. A tömegesen születő elmarasztaló ítéletek esetleg elgondolkoztathatnák az embereket, hogy meddig éri meg kockáztatni? Mit ér meg az illegális letöltés? Az Egyesült Államokat követve az elmúlt években egyre több országban indult meg az ilyen, felhasználók ellen irányuló pereskedés. Európát 2004-re el is érte a perelési kedv⁸¹. Először brit, francia, dán és osztrák felhasználók váltak saját illegális zeneletöltéseik „áldozatává”, majd Németország és Olaszország is csatlakozott azon országok listájához, melyekben felhasználók ellen indítottak pereket illegális letöltések miatt. Egy éven belül a zeneipar 5700 magánszemély ellen indított pert az USA-ban, Európában e perek száma az első félévben 650-re volt tehető.

A jogi védelem hatékonyságát elősegítő eszközök közé sorolhatóak a kampányok is. A jogvédő szervezetek célja, hogy kampányaik során megismertessék az embereket a szerzői jog fontosabb vonásaival, az illegális másolás és terjesztés problémájával, valamint tudatosítsák a felhasználókban a probléma súlyosságát és esetleges következményeit, mind önmagukra, mind a zeneiparra és az alkotóművészekre nézve. Konkrét példát hozva, ilyen ismertető kampányt indított a ProArt számos magyar zenész közreműködésével 2005-ben, „Együtt a zenéért”⁸² néven. A művészek arra kérték az embereket, hogy tiszteljék meg őket és munkájukat azzal, hogy legális úton tesznek szert zenéikre, annak érdekében, hogy a zene és a zeneipar továbbélhessen. A kampány lezárásaként rendezték meg a Dedikálás Napját. Ezt a rendezvényt, mely egy különleges koncertekkel egybekötött közönségtalálkozó, ahol kedvezményes áron lehet hozzájutni magyar és külföldi előadók CD-jeihez egyaránt, idén is megrendezték, és a ProArt szándékai szerint a jövőben is évi 2 alkalommal sor fog kerülni rá.

A közelmúltban még egy lényeges kampány indult útjára Magyarországon, az ASVA és a ProArt közös szervezésében, mely „A másik oldal”⁸³ elnevezést kapta. A kampány elsősorban a fiatalok figyelmét hivatott felkelteni a szerzői jog és az illegális zeneterjesztés kérdésére, és mivel e kérdésben központi szerep jut az Internetnek, a kampány szerves részét is az Interneten megtalálható ismertető anyagok képezik. A kampány hivatalos weboldalán található egy fiatalokról szóló interaktív képregényt, mely egy történet keretében, gyakorlati oldalról megközelítve vezet be a szerzői jog szabályaiba, rendszerébe. A képregényhez tesztet is kapcsolódnak, melyekkel ellenőrizhető, hogy sikerült-e megérteni a szerzői joggal kapcsolatos információkat. A szerzői jogba való bevezetésen kívül e weboldal arra is lehetőséget kínál, hogy a fiatalok megismerhessék a szerzői művekhez való hozzájutás jogszerű lehetőségeit. Hozzá tartozik a történethez az is, hogy a zeneipar az USA-ban már 2002-ben elkezdett kampányolni a zenefájl-cserélő szolgáltatások ellen, ehhez számos nagy nevet is megnyertek maguknak, mint Madonna, Sting vagy Britney Spears, és segítségükkel hívták fel a gyerekek és szülei figyelmét is arra, hogy a zenefájlok illegális másolása és cseréje gyakorlatilag egyenlő a lopással, mely károsítja a zeneipar szereplőit, zeneszerzőket, szövegírókat, előadókat és kiadókat egyaránt.

---

⁸¹ <http://hvg.hu/vilag/0000000005A8CF1.aspx>

⁸² <http://www.egyuttazeneert.hu>

⁸³ <http://szerzoijog.sulinet.hu>

Technikai védelem és eszközei

DRM⁸⁴, avagy a digitális jogkezelés

A digitális formában (is) megjelenő művek esetén a szerzőknek és egyéb jogosultaknak a jogi védelem mellett szükségük van technikai eszközökre is, hogy a szerzői jogok megsértését ellehetetlenítsék, vagy legalábbis jelentősen megnehezítsék. Ezeknek a technikai eszközöknek közös megnevezése a digitális jogkezelés⁸⁵.

Szerzői jogi törvényünk értelmében a digitális jogkezelő rendszerek a szerzői jog védelmére szolgáló műszaki intézkedések. Ezek lehetnek eszközök, termékek, alkatrészek, technológiai eljárások vagy módszerek, melyeknek célja a szerzői jog megsértésének megakadályozása vagy megelőzése⁸⁶.

A DRM rendszerek célja olyan terjesztési csatornák biztosítása, amely lehetővé teszi a szerzői jogok érvényesítését és a szerzői művek megfelelő értékesítését digitális környezetben is. Ezekhez műszaki és technikai megoldások, valamint hardver- és szoftvereszközök állnak rendelkezésükre.

A DRM rendszerekben jellemzően a tartalom tömörítése és kódolása után létrejött fájl a szerzői jogokra vonatkozó járulékos információkat tartalmaz. A jogkezeléssel jogkezelő szervezetek foglalkoznak, megbízásos alapon, s ezek tevékenységüket az általuk működtetett ún. licenszszerverek segítségével végzik. A kódolt fájlokat csak a szervezettől kapott dekódoló kulccsal, valamint általában csak az adott rendszerben hitelesített szoftverekkel használhatja a felhasználó. A felhasználás azonban lehet korlátozott is, példa erre hogy meg van határozva egy zeneszám esetében, hogy hányszor játszható le, vagy hányszor többszörözhető.

A DRM lehetőségeinek egyik legismertebb alkalmazója a zeneipar területén az Apple iTunes Music Store, mely több százmillió dalt értékesített már világszerte működése során⁸⁷.

Technikai eszközök

Az illegális letöltés és terjesztés két legfontosabb eszközének a CD-írókat és a P2P-hálózatokat tekinthetjük. Így alapvetően a védekezési módok, eszközök is e két technikai eszköz alkalmazásának megakadályozására helyezték a hangsúlyt.

Egyfelől beszélhetünk az adathordozók másolhatatlanná tételéről. De ezzel az a legnagyobb gond, hogy mindaddig lehetetlen próbálkozás marad, míg léteznek hasonló kapacitásokkal rendelkező adathordozók. Ugyanis módot mindig fognak találni a védelem

---

⁸⁴ Digital Rights Management

⁸⁵ Dósa I.- Polyák G.: Informatikai jogi kézikönyv

⁸⁶ Sztj. 95.§ (2) és (3) bek.

⁸⁷ <http://www.hwsz.hu/hir.php?id=30085>

feltörésére, s így a fájlok üres, másolható adathordozóra átmásolhatóvá válnak. Márpedig másolható adathordozókra szükség lesz, már csak adatok magáncélú rögzítése miatt is. Nem mellékesen e módszer lehetetlenné tenné a szoftverekről készíthető biztonsági másolatok előállítását is. E módszer alkalmatlanságát fokozza az is, hogy fennáll a lehetősége annak, hogy az új technológiát bizonyos lejátszó eszközök nem ismerik fel. Így hátrányba kerülne az azok a felhasználók, akik régebbi lejátszókkal rendelkeznek, vagy -az audio CD-k esetében- számítógépük lemezmeghajtói által játszanák le fájljaikat. Erre konkrét példa a Sony egyik leányvállalata által megalkotott Key2Audio védelmi rendszer. Az ezzel ellátott CD-eket forgalmazó országokban több pert is indítottak elégedetlen fogyasztók a lemezkiadók ellen. Az ilyen és hasonló esetekkel kapcsolatban annyi változtatás történt, hogy a későbbiekben a CD-ken feltüntették, hogy másolásvédt, és számítógépen nem játszható. Ez is valami, viszont valószínűsíthető, hogy sok fiatal ezután kétszer is meggondolja, hogy az adott CD-t megvásárolja-e, és a negatív döntések eredményezhetik azt is, hogy a kiadók jelentősebb vásárlói bázist veszítenek el ezáltal.

A CD-másolásvédelmi technológiáknak van még egy jelentős hátlütőjük is: a minőségromlás. Ugyanis e technológiák egyik működési elve a mesterséges hibák elhelyezése a CD-lemezekben, mivel ezek azt eredményezik, hogy a számítógépek CD-olvasói összezavarodnak, és képtelenné válnak a védett CD tartalmának lejátszására. Bár a védett lemezeket ettől még egyéb lejátszók képesek játszani, mert a beépített hibajavítók kijavítják-e hibákat, de az eredeti zenét nem tudják visszaállítani. Így állhat elő a minőségromlás.

Egy másik, a fájlokba beépített védelmi technika lehet a digitális vízjel⁸⁸. Ezt a Fraunhofer Intézet, az mp3 formátum megalkotója, fejleszti. Lényege, hogy a vele párhuzamosan kifejlesztett szoftver képes megkülönböztetni a legális és illegális másolatokat, így a felhasználók eleve tudhatják, hogy milyen tartalmat töltenek le. Az egyéb másolásvédelmi technológiákkal szemben előnye ennek, hogy sokkal inkább felhasználóbarát, az így védett fájlok lejátszása bármelyik átlagos eszközzel lehetséges.

A másolás ellen próbálkoztak a lejátszóba beépített védelemmel is. Azonban ennek áthidalására is akad megoldás, például módosító chippek beépítése az eszközbe. Az Interneten számos megoldási javaslat és naprakész információ található a témával kapcsolatban, akár külön erre szakosodott weboldalakon.

Még a leghatékonyabb megoldásnak a másolás ellen az mutatkozik, ha az adathordozók és egyéb szükséges technológiák túl drágák lennének ahhoz, hogy megérje illegális másolatokat előállítani. Ez viszont hasonló hatással járna, mint a másolást és terjesztést lehetővé tevő eszközök beszüntetése. Hátrálatná a technikai fejlődést, valamint ellenkezne a gyártók érdekeivel is.

Tény az is, hogy egyre inkább megkönnyíti a másolást az is, hogy időközben olyan formátumok születtek, mint például az mp3, melyek lehetővé teszik a nagymértékű fájl méret-csökkenést úgy, hogy a minőségbeli romlás mértéke minimális. Mivel a kereskedelmi forgalomban terjesztett művek nem ilyen formátumokban jelennek meg,

---

⁸⁸ http://www.sg.hu/cikkek/42542/digitalis_vizjelekkel_a_kalozok_ellen

korábban az ilyen új, illegális másolásnál népszerű formátumokban lévő műveket csak számítógépen lehetett lejátszani. Azonban mára már a legtöbb CD- és DVD-lejátszó is képes kezelni ezeket a formátumokat, hiszen gyártóik is felismerték az új formátumokban számukra rejlő üzleti lehetőségeket.

Az illegális terjesztés megakadályozása még nagyobb és összetettebb problémát jelent, mint a másolás elleni védekezés. Ha megtörtént a másolás, akkor a digitális formájú alkotásról nem lehet eldönteni technikai alapon, hogy jogszerű vagy illegális másolattal állunk szemben. Így eléggé megkérdőjeleződik a technikai eszközök alkalmassága a terjesztés megakadályozásának kérdésében. De mivel köztudott az is, hogy számos alkalmazást, mint például a fájlcsere programok többségét, túlnyomórészt illegális fájlcsere használatára, és esetükben a terjesztés korlátozására, jogi úton tett lépések sem túl hatékonyak, mégis szükség lehet technikai eszközök alkalmazására.

Sokan a programok zavarásában, blokkolásában látják a megoldást, de voltak már ennél szélsőségesebb javaslatok is, mint például olyan megoldások alkalmazása, melyek tönkreteszik az illegális fájlcsere folytató felhasználók számítógépeit! De nyilván ezek a felvetések sem állnák meg a helyüket gyakorlatban. Nem is a technikai kivitelezés jelenti a problémát, hanem a megoldások jogellenessége. Hiszen míg az első esetben „csak” az lenne a probléma, hogy olyan felhasználókat is gátolnának a fájlcsere tevékenységben, akik mindezt jogszerűen végzik, a második esetben azonban a jogszerűtlen tevékenység megakadályozása anyagilag káros okozásával is járna, ami szintén jogellenes tevékenység, valamint elfogadhatatlan is. Arról nem is beszélve, hogy ez esetben is fennállna a lehetősége annak, hogy ártatlan felhasználók is károsulnak, mivel azt sem lehet eldönteni egyszerűen technikai eszközökkel, hogy az adott felhasználó jogszerű vagy illegális tevékenységet folytat a fájlcsere programok alkalmazása során.

Az ilyen PC- és Internet-ellenes megoldások ráadásul azt a veszélyt is magukban hordozzák, hogy a zeneipar egyszerűen elidegenítheti magától a fiatalokat. Márpedig pontosan ők lennének azok, akikre szükségük lenne a fennmaradáshoz, valamint az online zeneáruházak elterjedéséhez és népszerűsödéséhez.

Persze léteznek kíméletesebb és szalonképebb megoldási ötletek is. Ilyen például az előbb említett online zeneáruházak létrehozása. Az Internet rohamos terjedésével alapvetően hatalmas üzleti lehetőségeket rejthet magában a kiadók számára az online internetes zene-szolgáltatás. A problémát itt az jelenti, hogy mindehhez előbb meg kellene győzni a felhasználókat, hogy az illegális út helyett a jogszerű forrásokat használják a zenék beszerzéséhez, még ha az költségekkel is jár, szemben a jogszerűtlen másolással és internetes terjesztéssel. E meggyőzés kulcsa lehet olyan extraszolgáltatások, értékek nyújtása, melyeket a letöltésre használt fájlcsere programok nem ajánlanak felhasználóik számára. Csak még az nem tiszta, melyek lennének az ilyen szolgáltatások?...

Egy másik kezdeményezés alapja az, hogy az illegális tevékenységet is folytató P2P hálózatokat nem mindenáron ellehetetleníteni vagy beszüntetni kéne, akár jogi, akár technikai eszközökkel, hanem át kellene őket állítani a jogszerűség oldalára. Ehhez olyan összefogásokra volna szükség, mint amelynek gondolata 2004-ben megfogalmazódott a BMG

lemezkiadó és a Grokster⁸⁹ üzemeltetőiben is. Szándékuk egy olyan fájlcsere hálózat létrehozása, mely minden szempontból megfelel a szerzői jog követelményeinek is. Az újfajta hálózat pontos működésével kapcsolatban még azonban sok a kérdőjel és a találgatás. De kiindulva a 2 szövetséges cég tevékenységéből, valószínűsíthető, hogy a hagyományos fájlmegosztók és az előfizetéses szolgáltatások egyfajta keresztezéseként jöhetne létre az új szolgáltatás.

De itt megemlíthetjük a Napster példáját is. Mint arról már korábban írtam, e fájlcsere működését korábban beszüntették, mivel felhasználói túlnyomó többségben illegális fájlmegosztásra használták a rendszert. Azonban 2003 októberében újraindult a Napster szolgáltatása, de ezúttal már legális online zeneboltta változva. A letölthető zenefájlokon kívül elő lehet fizetni online rádióadásokra is, és számos egyéb kiegészítő szolgáltatást is igénybe vehetünk, valamint a zeneszámok hallgatására 2 módot is kínál a Napster: korlátozott alkalommal ugyan, de online ingyenesen meghallgathatóak a zeneszámok, de ha valaki szeretné gépére is letölteni őket, havi előfizetési díj ellenében erre is lehetősége nyílik. Az egyetlen szépséghibája a dolognak az, hogy a Napster szolgáltatásai nem minden országban elérhetőek. De talán nem is lenne ez szükséges, ha világszerte több hasonló kezdeményezés tudna nagy népszerűsége szert tenni.

Azonban amíg akkora méreteket ölt az illegális többszörözés és terjesztés, mint manapság, a zeneipar próbálkozik, ha nem is védekezni, de legalább részben kárpótolni magát a kalózkodásból fakadó bevételkiesések miatt. Ilyen „kárpótlásnak” tekinthető az ún. üreskazetta díj. Mivel a másolatok készítését lehetővé tévő adathordozók betiltása nem tartozik a járható utak közé, és így az illegális másolatok készítése vagy az illegális módon beszerzett zenei fájlok CD-re írása sem szüntethető be, az üres hordozók árába beépítették a szerzők jogdíjának egy részét a szerzők érdekeinek védelme céljából. Tehát a szerzők kénytelenek voltak lemondani a lehetőségről, hogy a műveikről készült másolatok létrehozását korlátozzák, és ennek ellensúlyozásaképpen vezették be az üreskazetta díj általi kompenzációt.

Szintén technikai eszköznek tekinthetjük a hologramos matricákat⁹⁰, melyek tulajdonképpen az üreskazetta díjat egészítik ki. Az Artisjus 2002 áprilisától tette kötelezővé azt, hogy az írható CD-k csakis hologramos matricával kerülhetnek forgalomba, mely egyúttal azt is jelzi, hogy az adott hordozóra megfizették az üreskazetta díjat. E hologramos matricák használatára kötelezésnek a célja nem csak a jogdíj megfizetésének betartatása volt, hanem az is, hogy ezzel gátat szabjanak az ún. „szürkeimportnak”, mely keretében a kisebb kereskedők nem fizettek a külföldről hozott CD-k után jogdíjat, és nyilvánvalóan az olcsóbb CD-ktől nagyobb mennyiségeket is tudtak értékesíteni, mint a jogdíjjal terheltekből.

A fentiekből látható, hogy valóban számos ötlet és esetleg már a gyakorlatban is kipróbált eszköz áll rendelkezésünkre az illegálisan másolt zenék terjesztése ellen. De ilyen vagy olyan oknál fogva egyiket sem nevezhetjük a jelen körülményei között alkalmasnak arra, hogy felszámolja a problémát. Marad tehát a próbálkozás továbbra is, hátha sikerült egyszer

⁸⁹ <http://www.sg.hu/cikkek/34324>

⁹⁰ <http://www.index.hu/tech/uzlet/hologram/>

megtalálni a megoldást, - már ha egyáltalán létezik ilyen, - és megfelelő háttér is biztosítva lesz a kivitelezéshez.

KÉRDŐÍVES KUTATÁS AZ ILLEGÁLIS ZENELETÖLTÉS PROBLEMATIKÁJÁRÓL

A kutatás célja

A zeneiparra és a lemezeladásokra az egyik legnagyobb veszélyt manapság az aktívan internetező fiatalok jelentik. A lemezeladások jelentős részét a könnyűzenei előadók albumainak értékesítése adja, napról napra egyre több előadó és együttes bukkan fel a zenepiacon, hatalmas méretűre kiszélesítve a fogyasztóknak kínált zenei repertoárt. Ugyanakkor az Internet és az írható CD-k megjelenése és elterjedése azt eredményezte, hogy mára a fiatalok többsége folyamodik ezen eszközökhöz, - többségében illegális tevékenységet eredményezve, - ha zenét kíván beszerezni, mint hogy a zeneboltok polcai elé fáradna. Amellett, hogy ez kényelmesebb megoldásnak bizonyul, okként említik sűrűn azt is, hogy a lemezkiadók által kínált eredeti albumok ára túlságosan magas. Viszont ha a lemezeladások alacsonyok, nem is lehet mód a CD-k árainak csökkentésére... Ördögi kör, mondhatnánk. Hogy pótolják a lemezeladásból származó bevételeket, valamint kihasználják az Internet adta lehetőségeket, igazodva ezzel a fiatalok igényeihez is, megjelentek az online legálisan működő zeneáruházak, melyek népszerűsége bár lassan, de biztosan növekedni látszik világszerte. Azonban állíthatjuk, messze még az az idő, amikor az internetes letöltések terén a legális, ám fizetős szolgáltatások képesek lesznek kiszorítani az illegális zenei fájlcsereket teret adó, de ingyenes fájlmegosztó programokat, weboldalakat.

Kutatásom célja, hogy ismertessem a magyar fiatalok viszonyulását az illegális zeneletöltés problematikájához, valamint egyéb kapcsolódó kérdésekhez, mint internetezés és zenék beszerzése.

Az adatgyűjtés módszertana

Kutatásom nem reprezentatív. Az alapsokaság az aktívan internetező fiatalok csoportja. Mintám 150 fős, melyet véletlen kiválasztással választottam ki a BGF Külkereskedelmi Főiskolai Karán, így a válaszadók életkora behatárolódott 18 és 23 év közé, mely az alapsokaságot nem fedi teljes mértékben.

Kérdőívek segítségével végeztem a felmérést, melyet személyes megkérdezéssel töltöttem ki 2006. november 21-én és 22-én.

Kérdőívemben 4 fő kérdéskör szerepel, a kérdőív-szerkesztés alapelveinek megfelelően, logikai sorrendbe rendezve, illetve ezeket megelőzően és követően kísérőszöveg is található. Az első kérdések demográfiai adatokra vonatkoznak, mint életkor és nem. Ezt követik az internetezési szokásokkal kapcsolatos kérdések, majd a zenebeszerzésre vonatkozó kérdéskör. Ezek után tér rá a kérdőív a zeneletöltéssel foglalkozó kérdésekre, melyek mennyiségi arányukat tekintve a kérdőív kétharmadát teszik ki.

A kérdések, egy kivételével, zárt formájúak, előre kódolt válaszokkal, melyek elősegítik a könnyebb kiértékelést is, valamint általános tapasztalat, hogy a megkérdezettek szívesebben válaszolnak ilyen típusú kérdésekre. Az egyetlen kivétel egy nyitott kérdés. Azért választottam az adott esetben ezt a formát, mert itt kifejezetten kíváncsi voltam a megkérdezettek saját gondolataira, melyekhez nem sugall semmi alapötletet 1-1 előre megszerkesztett válaszlehetőség.

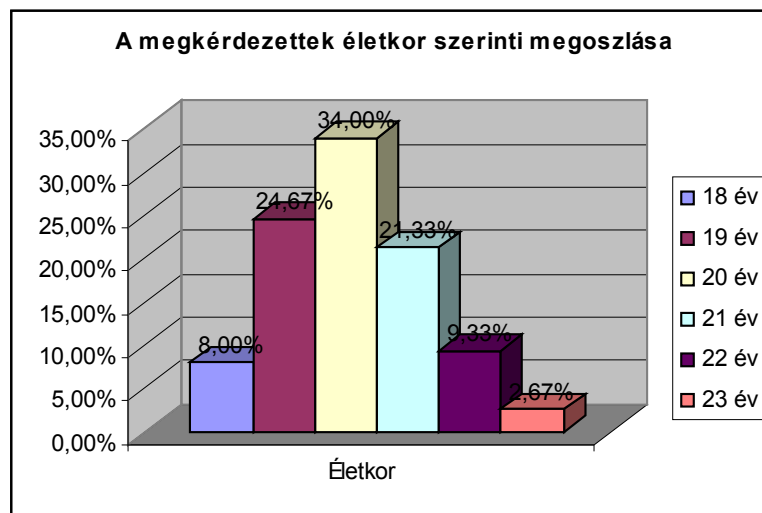
Törekedtem a kérdések és válaszok megfogalmazásánál is a lehető legrövidebb, legegyszerűbb és legvilágosabb lenni, a minél nagyobb hatékonyság érdekében, ezzel is megfelelően a kérdőív-szerkesztési alapelveknek.

A kérdőívek kiértékelése

Demográfiai adatok

A kérdőíves kutatás keretében 150 főt kérdeztem meg véletlen kiválasztással a főiskolán, ebből 104 nő és 46 férfi volt.

Az életkort tekintve a kitöltők 18 és 23 év közöttiek voltak, ezek közül is a legtöbben a 20 évesek voltak, számuk a teljes minta 34%-át tette ki. Az átlag életkor az egész mintát tekintve 20 évre jött ki. Csak a nőket nézve 20,15 év, a férfiak átlag életkora pedig, ennél valamivel fiatalabb átlagot mutatva, 19,89 év.

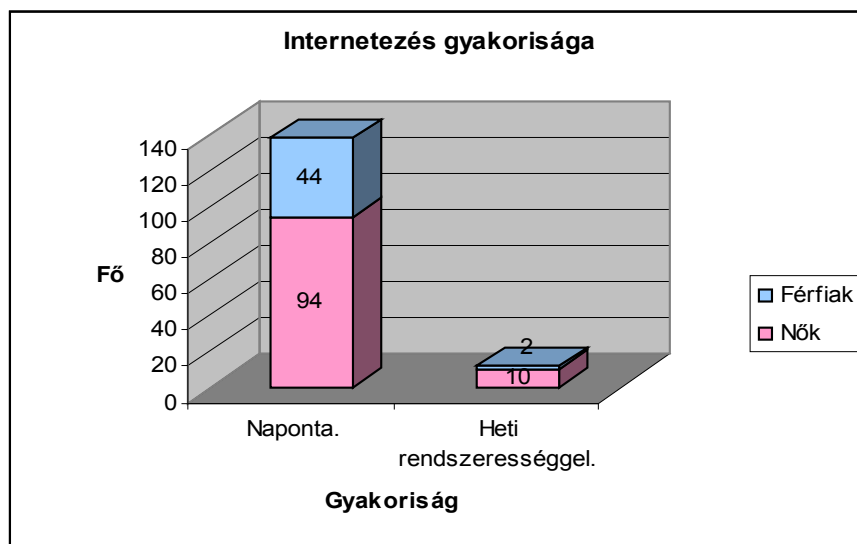

1. ábra

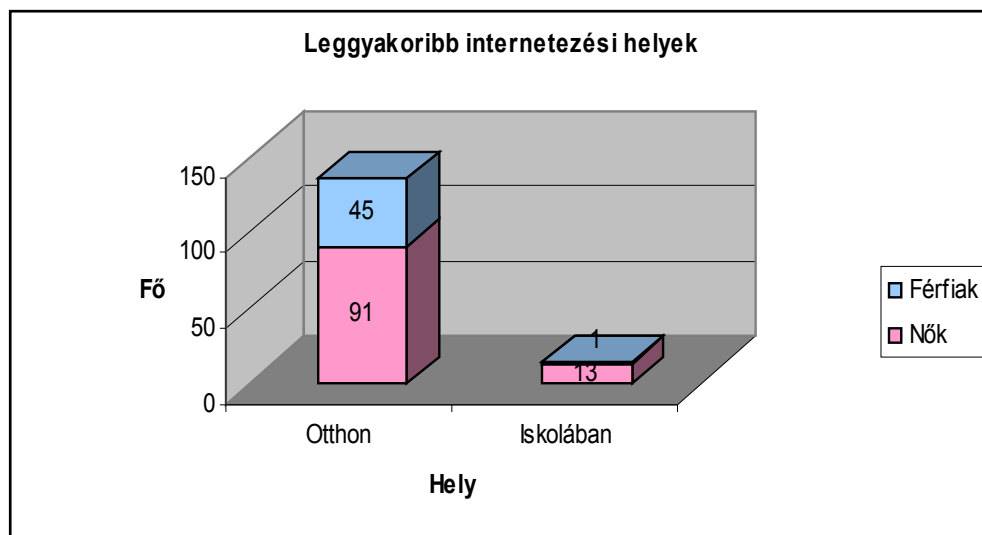
Internetelési szokások

Az internetelési intenzitással kapcsolatos kérdésre adott válaszok alapján elmondható, hogy a túlnyomó többség, a kérdezettek 92%-a napi rendszerességgel használja az Internetet, és a maradék 8% pedig mind a heti rendszerességet jelölte, mely világosan tükrözi, hogy a fiatalok életének ténylegesen szerves részévé vált az Internet napjainkra.

2. ábra

A legtöbben otthonukban használják az Internetet a leggyakrabban. Itt is hasonlóak a megoszlási arányok, mint az intenzitási kérdésnél, mindössze 9,33%, azaz 14 fő válaszolta azt, hogy leggyakrabban az iskolában internetezik, 136 főnél otthonuk a legpreferáltabb hely.

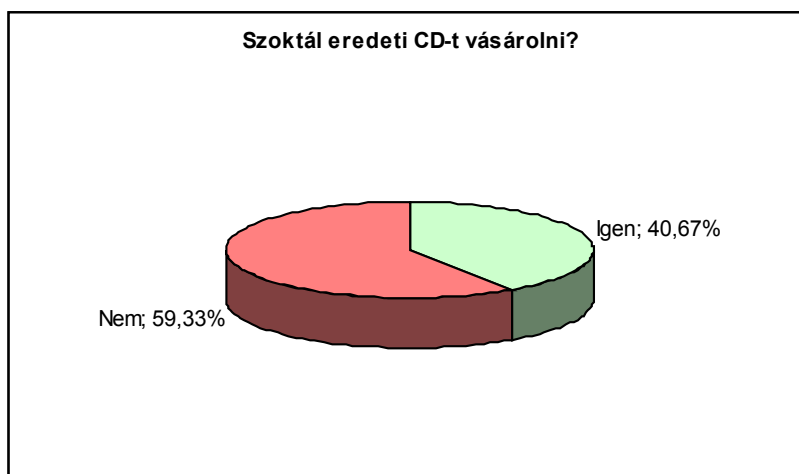

3. ábra

Érdekeség, hogy a 14 iskolát megjelölő főből mindössze 1 férfi volt. Az, hogy a férfiak majdnem 100%-a válaszolta azt, hogy otthon internetezik a legtöbbit, azt is igazolni látszik, hogy jelenleg még ők jobban érdeklődnek az Internet iránt mint nő társaik, az otthoni szabadidejüket is szívesen a gép előtt töltve.

Zene beszerzési szokások

A kérdőív egyik legszimplább, de ugyanakkor talán annál többet eláruló kérdése az eredeti CD-vásárlásra vonatkozott. Talán nem meglepő a dolgozat korábbi részeiben olvasottakból kiindulva, hogy a válaszadók 59%-a jelölte be azt, hogy nem szokott eredeti CD-ket vásárolni... Ráadásul az a 41%, aki azt válaszolta, hogy szokott eredeti CD-ket vásárolni, sem tartozik éppen a zeneboltok törzsvásárlói közé. Bevallásuk szerint évente átlagosan 1-2 CD-t vásárolnak.

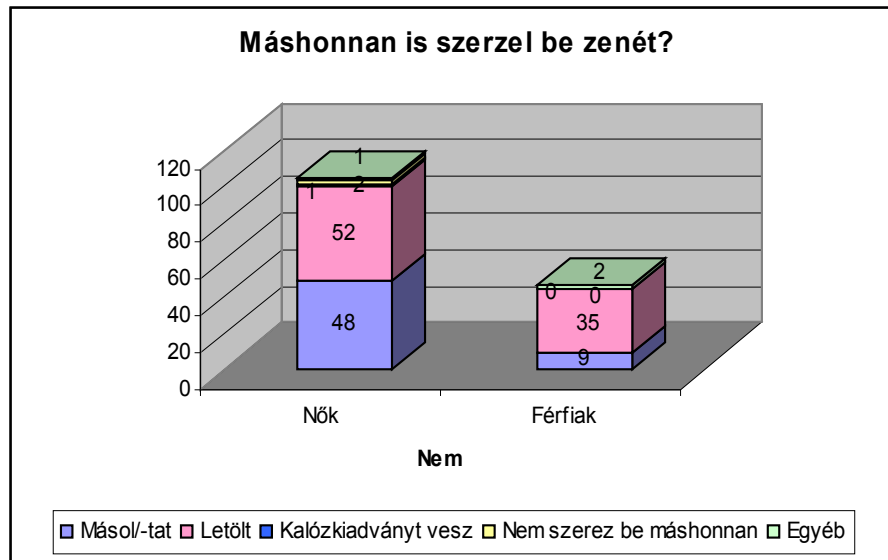
4. ábra

A megkérdezettek mindössze valamivel több mint 1%-a válaszolta azt, hogy kizárólag eredeti CD-t vásárol, ez 2 főt jelent a 150-ből. Mindkét fő nő, s bár nagyon alacsony számról

beszélünk, mégis azt sugallja, hogy a nők azok, akik jobban hajlanak a legális megoldások felé.

Ezzel szemben 56% azzal indokolta, hogy más forrásból is szerez be zenét, hogy az eredeti CD-k túl drágák, valamint 53,33% indoklásában szerepel a gyorsaság és kényelem, melyet az Internet biztosít.

A leggyakoribb beszerzési módnak, mondhatni természetesen, a letöltés bizonyult 58%-kal, ezt követte azon válaszadók csoportja, akik a másolást/másoltatást tartják fő beszerzési forrásuknak. Utóbbiak aránya 38%.

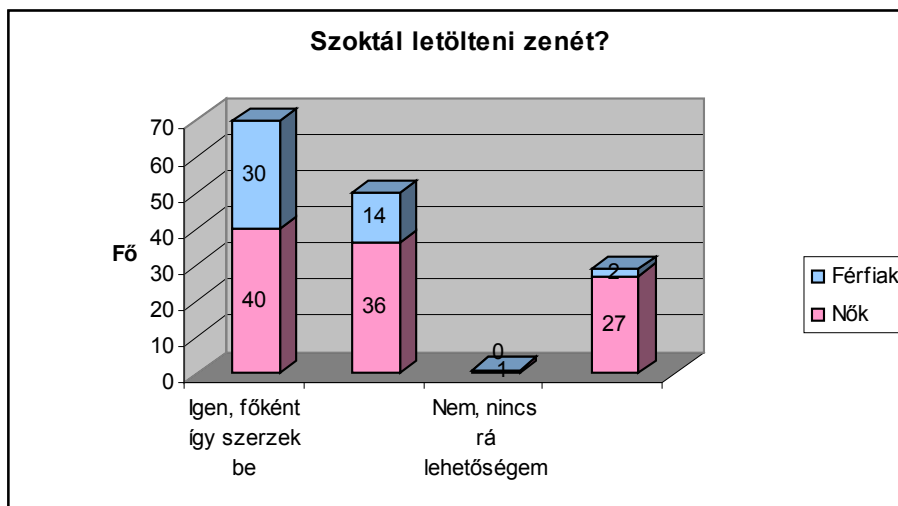
5. ábra

Itt érdekes lehet a nők és férfiak összehasonlítása, az ugyanis lényeges különbségeket mutat. Míg a férfiaknál 1:4 a CD-másolás és a letöltések aránya, addig ez az arány a nőknél 1:1. Ebből arra lehet következtetni, hogy a férfiak jóval önállóbbak, és nagyobb ismeretekkel rendelkeznek számítástechnikai téren ahhoz, hogy letöltéseiket, így zenebeszerzésüket maguk intézzék, míg bár a nőknél is hajszálnyival ugyan, de a letöltések oldalára billen a mérleg, messze nem mondható el, hogy a letöltés lenne az abszolút favorit beszerzési forrás. Ugyanakkor a kiegyenlítettség azt is mutathatja, hogy egyre növekvőben van azon nők száma is, akik a pusztán Internet-használat mellett a letöltés módjaival is ismerkednek.

A két legjellemzőbb beszerzési mód mellett érdemes szót ejteni a kalózkidványok vásárlásáról is! Míg a különböző hivatalos források a kalózkidványok értékesítésének jelentős mértékéről szólnak, a 150 megkérdezettből csupán 1 fő válaszolta azt, hogy főként kalózkidványt vásárol! Ez erősen azt látszik alátámasztani, hogy a fiatalok körében mára a kalóz CD-k helyét átvette az internetes letöltés, illetve a házilag másolt/másoltatott CD-k használata.

Zeneletöltés

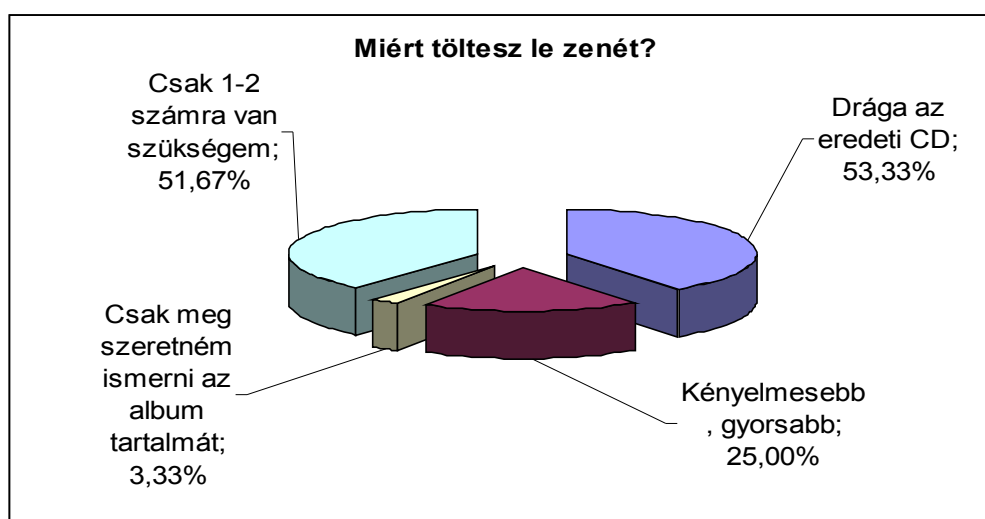
Arra a kérdésre, hogy szoktak-e zenét letölteni, 80% válaszolta azt, hogy igen, és ebből 46.67% vallja azt, hogy főként így szerez be zenét, 33,3% pedig alkalmanként tölt le. A más forrást használók, és ezáltal nemleges választ adók mintegy 20%-ának érdekessége, hogy a 30 főből mindössze 2 a férfiak száma.

6. ábra

Ez is annak a jeleként tudható be, hogy a nők egyelőre jobban idegenkedhetnek az Internet ilyen mélységekbe menő használatától, és inkább maradnak a másolás/másoltatás lehetőségénél, ha zenebeszerzésről van szó.

Azon válaszadók, akik szoktak letölteni zenét (120 fő), válaszukat elsősorban azzal indokolták hogy drágák az eredeti CD-k, mely megegyezik az egyéb zenebeszerzési források használatánál is adott indokok leggyakoribbjával.

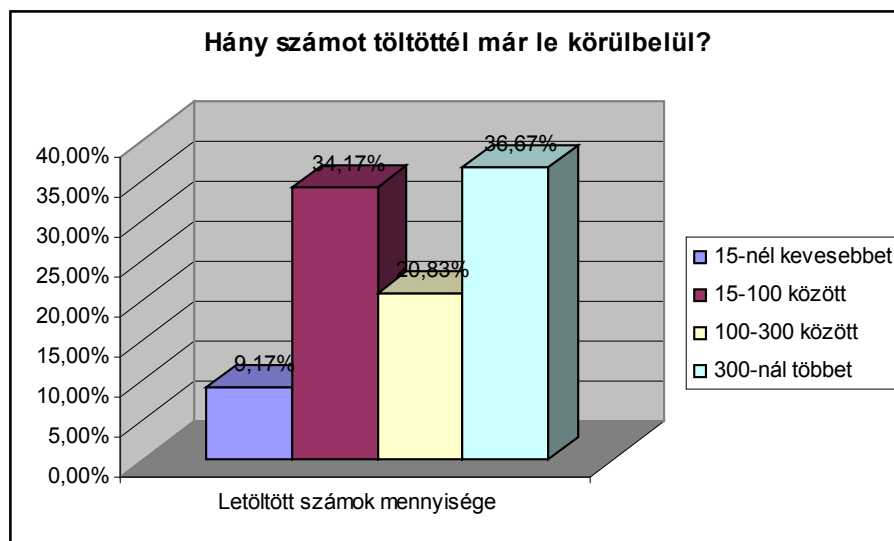
7. ábra

Ezen indokot szorosan követi az, hogy a letöltőnek csupán 1-2 számra volna szüksége, nem a teljes albumra.

Előbbit a 120 fő 53,33%-a jelölte meg, utóbbit pedig 51,67%. Viszont e kérdésnél még egy harmadik jellemző válasz is megjelenik: a más beszerzési forrás indoklásánál már

szereplő kényelmesség, gyorsaság itt is visszaköszön, melyet a letöltők 25%-a tartott lényeges tényezőnek. S bár sokan úgy vélik, hogy a letöltések hasznosak is lehetnek, mivel ezáltal a fogyasztók meg tudják ismerni az albumok tartalmát, és dönteni tudnak a későbbi vásárlás mellett, a letöltők csupán 3,3%-a említette meg okként a számok megismerésének lehetőségét. Ez 4 főt jelent a 120ból, ami elég elhanyagolható aránynak tűnik.

A letöltött számok mennyiségére vonatkozó kérdésnél mind a négy válaszlehetőségre jelentősnek nevezhető mennyiségű jelölés esett, de még így is kiemelkedik 2 kategória: a 15 és 100 közötti valamint a 300 feletti zeneszám-letöltés. Előbbit 34,17%, utóbbit 36,67% jelölte. Ezek mellett a 100 és 300 közötti értékre mintegy 20% „vokolt”, a 15 szám letöltésénél kevesebbet bevallók aránya pedig 10% körüli.

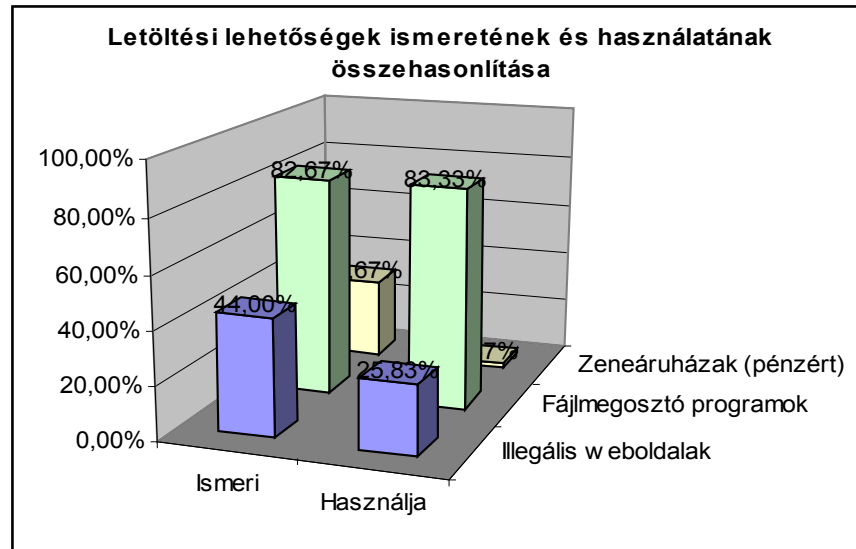

8. ábra

A 100 számnál kevesebbet letöltők körébe tartozókat még ténylegesen tekinthetjük alkalmi letöltőnek, hiszen ha azzal számolunk, hogy egy CD átlagosan 10-15 számot tartalmaz, akkor ez annyit jelent, hogy a letöltők mindössze maximum 7-8 albumnyi zenét tölthettek le. Ezzel szemben a 100 feletti nagyságrendben letöltők, pláne a 300 felettek már jelentősebb károkat is okozhatnak a zeneiparnak. Hiszen 300 zeneszám is már legalább 20-25 CD-nyi hanganyagot jelent egy főre nézve, amelyet ha „átszámítanánk”, bolti árban mennyit tesz ki, többtízezres (ha nem nagyobb) összeget kapnánk. Legalább ennyi bevételkiesést okoz csupán egy rendszeres letöltő. De nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a 300-as érték nem egy felső határ, a határ a csillagos ég... A zeneiparnak okozott károk esetében is.

A letöltött számok mennyisége és a nemek közötti kapcsolat szempontjából az megjegyzendő, hogy a nőkre a leginkább a 15 és 100 közötti letöltés-szám volt jellemző, a férfiaknál a leggyakoribb válasz a 300 feletti zeneszám-letöltés volt, itt is igazolva a férfiak nagyobb aktivitását a letöltés terén.

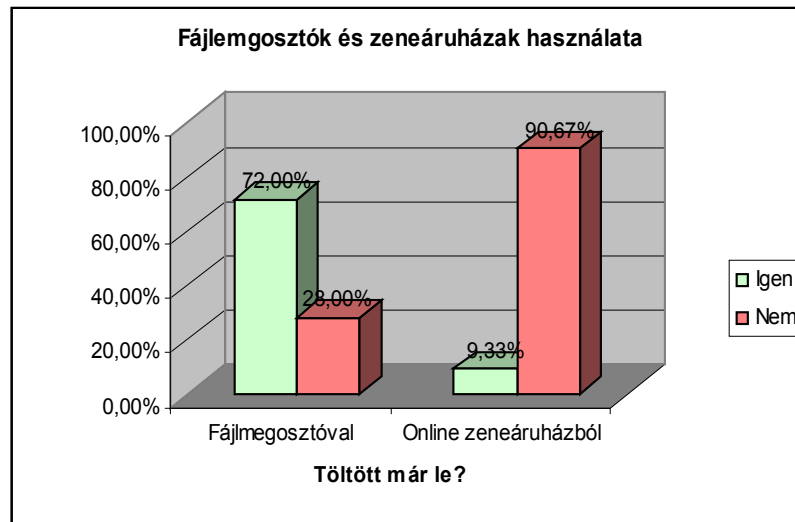
A letöltési lehetőségekre vonatkozó kérdések között vonható párhuzam a tekintetben, hogy mi a sorrend a letöltési módok között az ismertség és a használat terén. Mindkét kérdésnél a legtöbben bejelölték a fájlmegosztó programokat, ismertség tekintetében és általános letöltési módként is 83% körüli „voksot” gyűjtött be.

9. ábra

Mindkét kérdésnél a második helyen követik a fájlmegosztókat az illegális weboldalak, jelentős, de a fájlmegosztókhöz képest jóval alacsonyabb részesedésekkel (44% és 25,83%). Majd a harmadik helyen következnek a fizetős zeneáruházak. Viszont itt lényeges a különbség a két kérdésnél kapott válaszok arányában. Míg a válaszadók több mint 30%-a megjelölte a zeneáruházakat, mint ismert letöltési lehetőséget, csupán a letöltők 1,67%-a, azaz 2 fő állította azt, hogy általában ezt a letöltési módot alkalmazza! Ez elég hűen tükrözi, hogy bár ismert a zeneáruházak létezése, de Magyarországon sajnos még nagyon gyerekcipőben jár ezek általános használata.

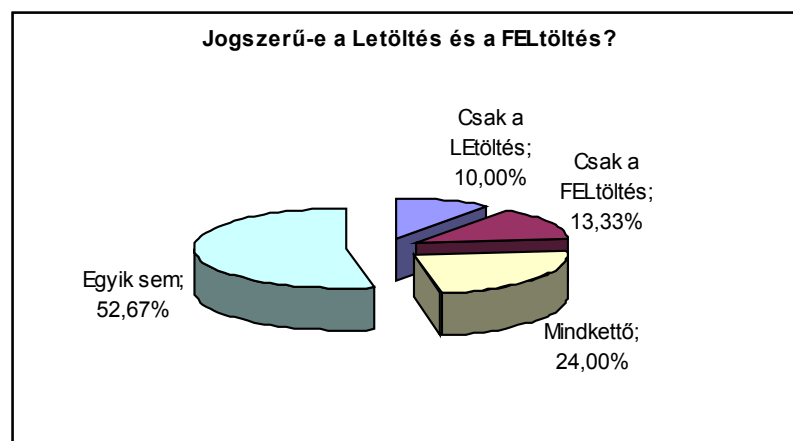
Arra a kérdésre, hogy használtak-e már fájlmegosztó programot, 72% válaszolt igennel. Annak tükrében, hogy körülbelül 83% válaszolta korábban azt, hogy ismeri a fájlmegosztást, mint letöltési lehetőséget, ez a 72% azt is jelenti, hogy a fájlmegosztók ismerőinek több mint 87%-a nem csupán ismeri a lehetőséget, hanem ki is próbálta már!

10. ábra

Ellentétben ezzel, az online zeneáruházak esetében már merőben más, mondhatni fordított a helyzet. Ez esetben több mint 90%-a a kitöltőknek azt válaszolta, hogy még nem töltött le soha zenét pénzért online zeneáruházból! Csupán 9,3% tartozik azok közé, akik már e lehetőséget is kipróbálták. Ez konkrétan 14 fő, melyből 9 nő, és 5 férfi, kicsit azt sugallva ezzel is, hogy a nők előbb hajlanak a legális utak követésére.

A zene le- és feltöltés jogszerűségével kapcsolatos kérdésekre adott válaszok esetén nagyjából megegyezett a jogszerű és jogszerűtlen válaszok aránya. Mindkét esetben 60% felett (66% és 62,67%) volt azok száma, akik e tevékenységeket jogszerűtlennek minősítették, míg a jogszerű cselekvésnek vélte őket a megkérdezettek körülbelül 35%-a (34% és 37,33%).

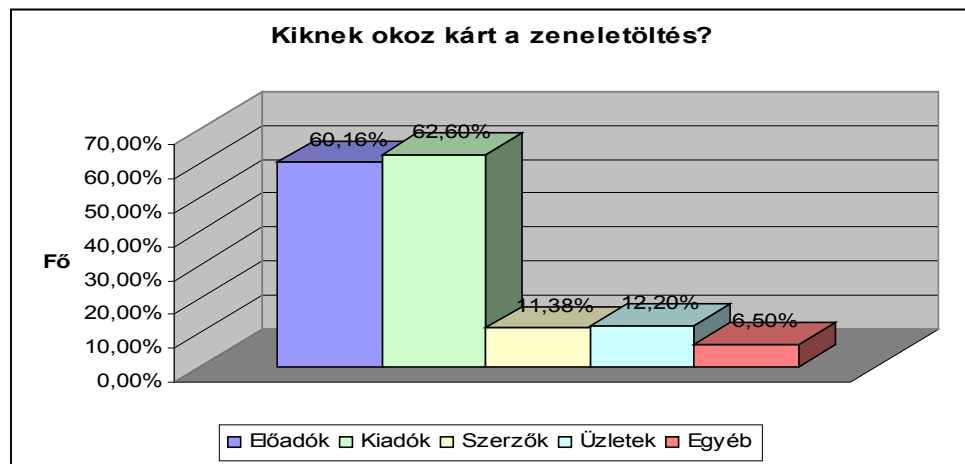
11. ábra

Ezen belül is a válaszadók majd' 53%-a vélte úgy, hogy mindkét tevékenység jogszerűtlen, illetve 24% gondolta, hogy mindkettő jogszerű. Voltak olyanok is, akik szerint csupán az egyik tevékenység minősíthető jogszerűnek, de itt is megoszlottak a vélemények arról, hogy melyik: 10% szerint a letöltés jogszerű, 13,3% szerint viszont csak a feltöltés. Ez a

megosztottság tükrözi, hogy Magyarországon a fiatalok mennyire eltérő információkkal és tudásbázissal rendelkeznek a le- és feltöltés jogi vonzataival kapcsolatban. Tehát csupán a megkérdezettek 13,3%-a gondolkozik helyesen a hazánkban érvényes jogi szabályozásról. Azonban annak a vélekedésnek, miszerint mindkét tevékenység jogszerűtlen, azért is lehet ilyen magas az aránya, mert külföldön egyre inkább ez a jellemző elbírálás, és a médiából is sokkal több információt szerezhetünk a téma külföldi megítélését illetően, innen pedig általánosíthatnak a fiatalok, mondván, „biztos akkor nálunk is így van”.

114-en a 150 főből úgy gondolták, hogy legalább az egyik tevékenység a zene letöltése és feltöltése közül jogszerűtlen. Ez 76%-ot eredményez. Ugyanakkor 82% volt azon a véleményen, hogy a zeneletöltés okoz károkat. Ez is azt mutatja, hogy nem teljesen tiszta a kép a fiatalok fejében, hogy mi micsoda? Hiszen joggal feltételezhetnénk, hogy ami jogszerűtlennek minősített cselekvés, az károkat is okoz valakinek, és pontosan ezért jogszerűtlen! De ezek szerint szép számmal vannak olyanok, akiknek a fejében ez a kérdés sem tisztázott eléggé.

Arra a kérdésre, hogy kiknek okoz károkat a letöltés, az előző kérdésre igennel válaszolók, tehát 123 fő válaszait vártam. Ebből csupán 6-an nem írtak semmit, a többiek válaszaiból pedig az tűnik ki, hogy a legkézenfekvőbb „megoldásnak” a kiadók és az előadók bizonyulnak: előbbit 62,6%-a, utóbbit pedig 60,16%-a jelölte meg azoknak, akik szerint a letöltés okoz károkat.

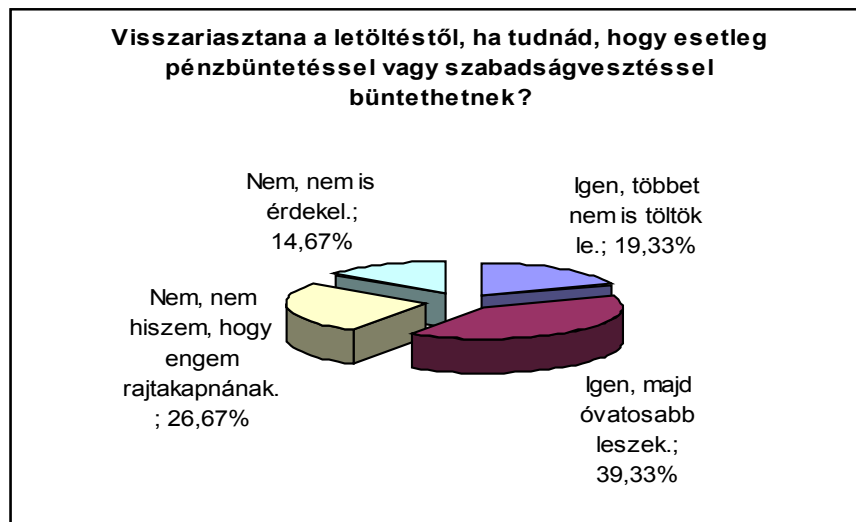

12. ábra

Ennél lényegesen kevesebben gondoltak a szerzőkre, és a CD-ket forgalmazó üzletekre, mindössze 12% körül volt e zenepiaci szereplők említésének mértéke, ráadásul a valamivel alacsonyabb a szerzőké volt! Ez elég szomorú, hiszen a megkérdezettek többsége ezek szerint bele se gondol abba, hogy az előadó önmagában még nem feltétlenül elegendő egy zeneszám megszületéséhez...

Az utolsó kérdés arra vonatkozott, hogy visszaríasztaná-e a megkérdezetteket a letöltéstől, ha tudnák, hogy szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel sújthatják őket. 58,6% válaszolt valamilyen formában igennel, és 41,4% nemmel.

13. ábra

Tehát a többségre visszatartó erőként hatna elvileg a súlyos büntetések kilátásba helyezése. Ugyanakkor az igen válaszok 2 kategóriára bomlanak. Azok, akik azt mondták, hogy többet nem is töltenének le, 19,3%-kal képviseltetik magukat, míg több mint 39% válaszolta azt, hogy majd óvatosabb lesz. Ez a válasz részben azért azt is sejteti, hogy bár elgondolkoztatja a büntetés lehetősége a válaszadókat, igazából talán nem is ijednek meg attól, hogy ők is a büntetettek közé kerülhetnek. A nemleges választ adók többsége (26,67%) mondta azt, hogy nem hinné, hogy rajtakapnának, 14,67% pedig azon az állásponton volt, hogy nem is érdekli őket a büntetés lehetősége. A nem visszariadók nagy számát az is generálhatja, hogy mint azt korábbi kérdések is alátámasztották, hazánkban a fiatalok többsége valószínűleg nem rendelkezik elegendő információval a témával kapcsolatban, valamint nincs is visszarettentő gyakorlati példa előttük még Magyarországról, ami valószerűbbé, testközelibbé tenné számukra a problémát és büntetés komolyságát, alkalmat adva nekik arra, hogy esetleg komolyabban átgondolják a helyzetüket, és tetteik esetleges következményeit.

MELLÉKLETEK

1.melléklet: Az illegális zeneletöltés problematikája c. kérdőív

Kedves Olvasó!

Egy kérdőívet tartasz a kezvedben, melynek témája az illegális (!) zeneletöltés problematikája. Erre a kérdőívre a szakdolgozatom megírásához van szükségem, és szeretnék megkérni, segíts nekem azzal, hogy válaszolsz az alábbi kérdésekre

Életkorod:..

- Nem, nincs rá lehetőségem.
- Nem, más forrásból szerzem be.

Nemed:

- Nő
- Férfi

Milyen gyakran internetezel?

- Naponta.
- Heti rendszerességgel
- Havi rendszerességgel.

Hol szoktál leggyakrabban internetezni?

- Otthon.
- Iskolában/munkahelyen.
- Ismerősöknél.
- Internetkávézóban.
- Egyéb:
.....

Szoktál eredeti CD-t vásárolni?

- Igen, évente átlag ..... db-ot.
(Adhatsz meg köztes értéket is, pl. 0-1, 3-4)
- Nem.

Máshonnan is szerzel be zenét?

A)

- Igen, mert túl drágának tartom az eredeti CD-eket.
- Igen, mert kényelmesebb és gyorsabb Internetről letölteni.
- Nem, mert nem érdekel a zene birtoklása, csak a hallgatása (rádió, koncert. stb).
- Nem, mert csak eredeti CD-eket veszek.
- Egyéb:
.....

B)

- Igen, főként másolom/másoltatom
- Igen, főként letöltöm.
- Igen, főként kalózkivádatot vásárolok.
- Nem.
- Egyéb:
.....

Szoktál letölteni zenét?

- Igen, főként így szerzek be zenét.
- Igen, de ritkán/alkalmanként.

Miért töltesz le zenét?

- Drága az eredeti CD.
- Kényelmesebb letölteni, mint elmenni boltba, és ott megkeresni.
- Csak meg szeretném ismerni az album tartalmát, hogy eldöntsem megveszem-e.
- Csak 1-2 számra van szükségem, nem a teljes albumra.
- Egyéb:
.....

Hány számot töltöttél már le körülbelül?

- 15-nél kevesebbet
- 15-100 között
- 100-300 között
- 300-nál többet

Milyen letöltési lehetőségeket ismersz?

- Illegális weboldalak
- Fájlmegosztó programok
- Zeneáruházak (pénzért)
- Egyéb:
.....

Milyen módon töltesz le általában?

- Weboldalakról
- Fájlmegosztó programokkal
- Zeneáruházakból, pénzért.
- Egyéb:
.....

Használtál már fájlmegosztó programot?

- Igen
- Nem.

Töltöttél már le pénzért zenét online zeneáruházból?

- Igen.
- Nem.

Szerinted jogszerű vagy jogszerűtlen a zene LETöltése?

- Szerintem jogszerű.
- Szerintem jogszerűtlen.

Szerinted jogszerű vagy jogszerűtlen a zene FELtöltése/megosztása?

- Szerintem jogszerű.
- Szerintem jogszerűtlen.

Szerinted a zeneletöltés okoz károkat?

- Igen
- Nem.

Ha igen, akkor kiknek?

.....
.....

Visszariasztana a letöltéstől, ha tudnád, hogy esetleg pénzbüntetéssel vagy szabadságvesztéssel büntethetnek?

- Igen, többet nem is töltök le.
 Igen, majd óvatosabb leszek.

- Nem, nem hiszem, hogy engem rajtakapnának.
 Nem, nem is érdekel.

Köszönöm szépen, hogy segítettél!
 Szép napot!
 -Márti-

2. melléklet: Kérdőív- Összesítő táblázat

	ŐK	N	FÉ RFIAK	ÖSSZ ESEN	Százal ékos megoszlás
Fő		104	46	150	100%
Életkor					
Átlag életkor (év)		20,15	19,89	20,07	
Életkor 18 év:		7	5	12	8,00%
Életkor 19 év:		21	16	37	24,67%
Életkor 20 év:		39	12	51	34,00%
Életkor 21 év:		25	7	32	21,33%
Életkor 22 év:		10	4	14	9,33%
Életkor 23 év:		2	2	4	2,67%
Milyen gyakran internetezel?					
Naponta.		94	44	138	92,00%
Heti rendszerességgel.		10	2	12	8,00%
Hol szoktál leggyakrabban internetezni?					
Otthon		91	45	136	90,67%
Iskolában		13	1	14	9,33%
Szoktál eredeti CD-t vásárolni?					
Igen		44	17	61	40,67%
Nem		60	29	89	59,33%
Máshonnan is szerzel be zenét?					
A)					
Igen, túl drága a CD.		62	22	84	56,00%
Igen, Internetről gyorsabb, kényelmesebb.		50	30	80	53,33%
Nem, nem érdekel a zene birtoklása.		1	0	1	0,67%
Nem, csak eredeti CD-t veszek.		2	0	2	1,33%
Egyéb		1	1	2	1,33%
B)					
Igen, főként másolom/ -tatom.		48	9	57	38,00%
Igen, főként letöltöm.		52	35	87	58,00%
Igen, főként kalózkivárányt		1	0	1	0,67%

vásárolok.				
Nem.	2	0	2	1,33%
Egyéb: (Kapom.)	1	2	3	2,00%

Szoktál letölteni zenét?				
Igen, főként így szerzek be zenét.	40	30	70	46,67 %
Igen, de alkalmanként.	36	14	50	33,33 %
Nem, nincs rá lehetőségem.	1	0	1	0,67%
Nem, más forrásból szerzem be.	27	2	29	19,33 %
Miért töltesz le zenét?				
Drága az eredeti CD.	40	24	64	53,33 %
Kényelmesebb letölteni, mint elmenni boltba, és ott megkeresni.	12	18	30	25,00 %
Csak meg szeretném ismerni az album tartalmát, hogy eldöntsem, megveszem-e.	3	1	4	3,33%
Csak 1-2 számra van szükségem, nem a teljes albumra.	47	15	62	51,67 %
Hány számot töltöttél már le körülbelül?				
15-nél kevesebbet	9	2	11	9,17%
15-100 között	30	11	41	34,17 %
100-300 között	19	6	25	20,83 %
300-nál többet	19	25	44	36,67 %
Milyen letöltési lehetőségeket ismersz?				
Illegális weboldalak	47	19	66	44,00 %
Fájlmegosztó programok	80	44	124	82,67 %
Zeneáruházak (pénzért)	31	15	46	30,67 %
Milyen módon töltesz le általában?				
Weboldalakról.	21	10	31	25,83 %
Fájlmegosztó programokkal.	61	39	100	83,33 %
Zeneáruházakból, pénzért.	1	1	2	1,67%
Használtál már fájlmosztó programot?				
Igen.	67	41	108	72,00 %
Nem.	37	5	42	28,00 %
Töltöttél már le pénzért online zeneáruházból?				
Igen.	9	5	14	9,33%
Nem.	95	41	136	90,67 %
Szerinted jogszerű vagy jogszerűtlen a zene LETöltése?				
Szerintem jogszerű.	34	17	51	34,00 %
Szerintem jogszerűtlen.	70	29	99	66,00 %
Szerinted jogszerű vagy jogszerűtlen a zene FELtöltése/megosztása?				
Szerintem jogszerű.	40	16	56	37,33 %
Szerintem jogszerűtlen.	64	30	94	62,67 %

Szerinted a zeneletöltés okoz károkat?				
Igen.	89	34	123	82,00 %
Nem.	15	12	27	18,00 %
Visszariasztana a letöltéstől, ha tudnád, hogy esetleg pénzbüntetéssel vagy szabadságvesztéssel büntethetnek?				
Igen, többet nem is töltök le.	20	9	29	19,33 %
Igen, majd óvatosabb leszek.	47	12	59	39,33 %
Nem, nem hiszem, hogy engem rajtakapnának.	25	15	40	26,67 %
Nem, nem is érdekel.	12	10	22	14,67 %

BIBLIOGRÁFIA

- 1) 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról
- 2) A CD tündöklése és bukása, http://index.hu/tech/net/zenei/mp_4/ 2006.10.19. 23:13
- 3) A hőskor, <http://www.caesar.elte.hu/hoskor/> 2006.10.30. 17:37
- 4) A lemezipar 2006-ban, <http://www.mahasz.hu/m/hirek.php?h=1938> 2006.10.14. 16:19
- 5) A letöltések új üzleti modellbe kényszerítik a zeneipart?, http://www.sg.hu/cikkek/40853/a_letoltesek_uj_uzleti_modellbe_kenyszeritik_a_zeneipart 2006.11.04. 20:37
- 6) A Napster esélye: a Betamax-ügy, http://www.sg.hu/cikkek/12768/a_napster_eselye_a_betamax_ugy 2006.10.26. 23:14
- 7) A szerzői jogról, <http://www.artisjus.hu/aszerzoijogrol/index.html> 2006.10.23. 10:30
- 8) A zeneipar már az online szolgáltatásokban látja a jövőt, <http://hvg.hu/gazdasag/20050126midem.aspx> 2006.10.23. 9:51
- 9) A zeneletöltés és a chat a legnépszerűbb, http://www.sg.hu/cikkek/47603/a_zeneletoltes_es_a_chat_a_legnepszerubb 2006.11.01. 15:19
- 10) Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (Megállapodás a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól), http://en.wikipedia.org/wiki/Agreement_on_Trade-Related_Aspects_of_Intellectual_Property_Rights 2006.10.23. 16:37
- 11) Artisjus, <http://www.artisjus.hu/egyesulet/index.html> 2006.11.06. 13:40
- 12) ASVA Alapító okirat, <http://www.asva.hu/alapito.html> 2006.11.06. 13:44
- 13) ASVA- Sulinet Szerzői Jog Tananyag, <http://szerzoijog.sulinet.hu/> 2006.11.11. 2:35
- 14) Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK Irányelve a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről (2004. április 29.)
- 15) Bakó Tamás Béla: A hanglemez rövid története, <http://home.mit.bme.hu/~bako/ZA0Z/tortenet.htm> 2006.10.18. 22:27
- 16) Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Berni egyezmény) az irodalmi és művészeti alkotások védelméről), http://en.wikipedia.org/wiki/Berne_Convention_for_the_Protection_of_Literary_and_Artistic_Works 2006.10.23. 16:05
- 17) BIEM, <http://www.biem.org/content.aspx?MenuItemId=33> 2006.10.25. 16:51
- 18) Bittorrent, <http://hu.wikipedia.org/wiki/Torrent> 2006.10.15. 1:36
- 19) CISAC, <http://www.cisac.org/web/content.nsf/Builder?ReadForm&Page=Article&Lang=EN&Alias=A-US-CISAC> 2006.10.25. 16:49
- 20) Compact Disc, http://en.wikipedia.org/wiki/Compact_Disc 2006.10.18. 23:46
- 21) Copyright (Szerzői jog), <http://en.wikipedia.org/wiki/Copyright> 2006.10.23. 11:19
- 22) Dalok.hu- Rólunk, <https://www.dalok.hu/rolunk> 2006.11.04. 21:32
- 23) Digitális vízjelekkel a kalózok ellen, http://www.sg.hu/cikkek/42542/digitalis_vizjelekkel_a_kalozok_ellen 2006.11.13. 13:44
- 24) Directive on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (INFOSOC-irányelv), http://en.wikipedia.org/wiki/EU_Copyright_directive 2006.10.10. 23:16
- 25) Dósa Imre- Polyák Gábor: Informatikai jogi kézikönyv, KJK-KERSZÖV, 2003, Budapest
- 26) Dr. Gross Balázs: Szerzői művek digitális formában való megjelenésének hatása a szerzők egyes jogaira, Médiakönyv 2003, ENAMIKÉ, 2003, 835-842
- 27) Dr. Mayer Erika: Hatékony megoldás a jogsértő tartalommal szemben vagy jó-e a notice and take down eljárás?, <http://www.pju.hu/project/infotars/notice.html> 2006.11.25. 21:00
- 28) Dr. Polyák Gábor: Az internetszolgáltatók felelőssége az európai jogrendszerekben, Médiakönyv 2000-2001, ENAMIKÉ, 2000-2001, 531-541

- 29) DRM, szeretem- a digitális jogkezelő rendszerek dicsérete, <http://www.hsw.hu/hir.php3?id=30085> 2006.11.25. 20:31
- 30) É.Cs.: A digitális kihívás- bajban a lemeztársaságok, Profiterol, V.évf. III.szám, 15-17
- 31) Egyetlen fájlcsere-alkalmazás adja az internetes forgalom harmadát, <http://hvg.hu/vilag/0000000005B5C4B.aspx> 2006.10.17. 13:08
- 32) Együtt a Zenéért- Összefogás, <http://www.egyuttazeneert.hu/index.php?menu=osszefogas> 2006.11.11. 3:40
- 33) Előadóművészi Jogvédő Iroda, <http://www.eji.hu/main.html> 2006.11.06. 14:24
- 34) Előterjesztés a Kormány részére egyes törvényeknek az iparjogvédelmi és a szerzői jogok érvényesítésével összefüggő módosításáról, [http://www.alai.hu/csatolt/enfo_eloterjesztes_tervezet_2005sept12%20\(3\).doc](http://www.alai.hu/csatolt/enfo_eloterjesztes_tervezet_2005sept12%20(3).doc) 2006.10.24. 11:05
- 35) Erekléből prospektus?, http://index.hu/tech/net/zenei/mp_1/ 2006.10.20. 1:17
- 36) Fájlcsere- múlt és jövő, <http://it.news.hu/p.php?mod=21&id=743> 2006.10.27. 00:33
- 37) Fájlcsere-bere: Mit szabad és mit nem?, <http://www.sulinet.hu/tart/fcikk/Kgb/0/26576/1> 2006.11.18. 23:23
- 38) Fájlcsere-és e-mailben, http://www.sg.hu/cikkek/44689/fajlcsereles_e_mailben 2006.10.17. 13:34
- 39) File sharing (Fájlmegosztás), http://en.wikipedia.org/wiki/File_sharing 2006.10.10. 22:37
- 40) File-sharing program (Fájlmegosztó program), http://en.wikipedia.org/wiki/File_sharing_program 2006.10.10. 22:56
- 41) FIM, <http://www.fim-musicians.com/eng/p02.html> 2006.10.26. 16:45
- 42) Gálík Mihály: Médiagazdaságtan, Aula, 2004, Budapest
- 43) Hargitai Henrik: Rádiózás az Interneten, Médiakönyv 2000-2001, ENAMIKÉ, 2000-2001, 661
- 44) Hazánkban az MSN Messenger a legnépszerűbb, http://www.sg.hu/cikkek/42293/hazankban_az_msn_messenger_a_legnepszerubb 2006.10.18. 18:21
- 45) Hazánkban egyelőre nem várható fájlcsere miatt indított perek, <http://www.hsw.hu/hir.php3?id=27266&count1=1> 2006.11.25. 13:53
- 46) History of Copyright Law, http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_copyright_law 2006.11.28. 14:27
- 47) IFPI, <http://en.wikipedia.org/wiki/IFPI> 2006.10.26. 9:38
- 48) IFPI, <http://www.mahasz.hu/m/hu/ifpi.php> 2006.10.26. 9:45
- 49) Internet, http://hu.wikipedia.org/wiki/Internet#Az_internet_l.C3.A9trehoz.C3.A1sa 2006.10.10. 21:50, <http://en.wikipedia.org/wiki/Internet> 2006.10.10. 22:20
- 50) Internet: evolúció vagy revolúció?, <http://www.gfk.hu/sajtokoz/articles/200511031200.htm> 2006.10.30. 22:22
- 51) Kalózkodás, <http://www.proart.hu/?menu=kalozkodas> 2006.10.24. 21:41
- 52) Kampány indult a zenefájl-cserélő szolgáltatások ellen, http://www.sg.hu/cikkek/24374/kampany_indult_a_zenefajl_cserelo_szolgaltatasok_ellen 2006.11.11. 2:55
- 53) Két év után újraindult a Napster, <http://www.origo.hu/techbazis/gyorsinternet/20031030ketev.html> 2006.11.25. 14:46
- 54) Kötelező jogdíj és hologram az írható CD-ken, <http://www.index.hu/tech/uzlet/hologram/> 2006.11.25. 15:56
- 55) Közös fájlcsere-áló hálózatot indít a Grokster és a Sony BMG, <http://www.sg.hu/cikkek/34324> 2006.11.13. 14:06
- 56) Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület, <http://www.mie.org.hu/> 2006.11.07. 0:43
- 57) Magyar Szerzői Jogi Fórum, <http://www.alai.hu/> 2006.11.06. 16:22
- 58) Mahasz tevékenysége, <http://www.mahasz.hu/m/hu/mahasz.php> 2006.11.06. 13:38
- 59) MP3, <http://hu.wikipedia.org/wiki/Mp3> 2006.10.20. 0:46
- 60) MSZH Alapító Okirat, <http://www.mszh.hu/hivatalrol/statutum/#2> 2006.11.06. 17:21

- 61) P2P, vagy jogot sért-e a felhasználó?,
<http://www.infomediator.hu/index.php?fm=6&detail=88> 2006.11.18. 23:31
- 62) Peer-to-Peer P2P, <http://hu.wikipedia.org/wiki/Peer-to-peer> 2006.10.10. 23:03
<http://en.wikipedia.org/wiki/Peer-to-peer> 2006.10.10. 23:09
- 63) ProArt- A Szövetség, http://www.proart.hu/?menu=a_szovetseg 2006.11.07. 0:40
- 64) Retkes Attila: Zenekultúra piaci törvények között, Médiakönyv 2003, ENAMIKÉ, 2003, 509-515
- 65) Súlyos csapás a fájlcsere hálózatokra,
<http://it.news.hu/c.php?mod=10&id=13996&p=> 2006.10.27. 1:18
- 66) Szamosi Katalin: Az Internet hatása a szerzői jogokra,
http://www.matisz.hu/rendezveny/2003/csatolmany/dat/dec10/drm4/1430_Szamosi_Katalin.doc 2006.10.23. 20:12
- 67) Szerzői jog, http://hu.wikipedia.org/wiki/Szerz%C5%91i_jog 2006.10.23. 11:02
- 68) Szinger András- Tóth Péter Benjamin: Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz, Novissima, 2004, Budapest
- 69) Tattay Levente: A szellemi alkotások joga,, Szent István Társulat, 2005, Budapest
- 70) Tömeges perbe fogás fájlcsere miatt, már a szomszédban is,
<http://hvg.hu/vilag/0000000005A8CF1.aspx> 2006.11.10. 23:11
- 71) Visszaszorítható a kalózkodás a másolásvédelmi technológiákkal?,
http://www.sg.hu/cikkek/21840/visszaszorithato_a_kalozkodas_a_masolasvedelmi_t_echnologiakkal 2006.11.13. 12:03
- 72) Voice IP, http://hu.wikipedia.org/wiki/Voice_over_IP 2006.10.24. 11:32
- 73) Zenei piac Magyarországon, <http://www.mahasz.hu/m/hu/zeneipiacrol.php>
2006.11.01. 23:50